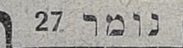

DER JUDE

צייטשריפט פיר אלע יודישע אינטערעסען

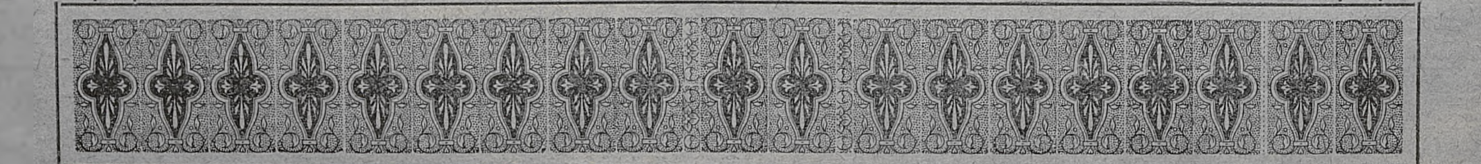
ערשיינט יעדע וואך — פערלאג: חברת „אחיאסף“.

Krakau, 3 Juli 1902. — פיערטער יאהרגאנג. — קראקוי, סיון תרס"ב.

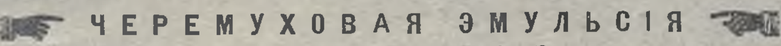

נומער 27

איננהאלט:

☛ אין ענגלאנד איז צו אבאָנירען דעם „יוד“ און „די יודישע פאמיליע“ אויך אלע אויסגאבען „אחיאסף“
ביי: R. Mazin & Co. London 59 Old Montague str. 59

ЧЕРЕМУХОВАЯ ЭМУЛЬСІЯ

приготовленнаго Лабораторіей А. Энглундъ.

Средство отъ веснушекъ, красноты, желтизны, пятенъ и проч., служитъ для улучшенія и бѣлизны кожи лица.

Цѣна за флаконъ 60 коп., съ перес. не менѣе 2-хъ флаконовъ 1 р. 75 к.

Завѣдующіе Лабораторіею Докторъ В. К. Панченко и А. К. Энглундъ.

Для предупрежденія поддѣлокъ прошу обратить особенное вниманіе на подпись А. Энглундъ красными чернилами и марку С.-Петербургской Косметической Лабораторіи, которыя имѣются на всѣхъ препаратахъ. Получать можно во всѣхъ лучшихъ аптекахъ, аптекарскихъ, косметическихъ и парфюмерныхъ складахъ Россійской Имперіи. Главныя агентства и склады фирмы для Европы: Емиль Беръ, Гамбургъ; для Южной и Сѣверной Америки: Л. Мишнеръ, Нью-Іоркъ. Главный складъ для всей Россіи А. Энглундъ. С.-Петербургъ, Бассейная улица 27.

Оптическо-Хирургическій и Электрическій складъ

И. ПИКЪ Налевки 35, въ Варшавѣ

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע וועלכע זענען זעהר פראַקטיש אין געברויך, לייבבענדער, בויכבענדער פיר פרויען, עלאסטישע זאָקען פיר געשוואָלענע פיס, ברילען מיט וועגעציאנישע גלעזער וועלכע די אייגענשאפט בעזיצען צו שטערקען די אויגען, אויך פערשידענע כירורגישע און אפטישע געגענשטענדע פיר קראנקע, ברוכבענדער ווערדען צוגעפאסט דורך איינען ספעציאליסטען. עס ווערט אנגענומען עלעקטרישע גלאק ארבייט נייע און פאצינקעס.

י. פיק, נאלעווקע 35

545 וואַרשוי.

עס איז יעדען נייטהיג צו קויפען

בייא דעם ערפינדער אליין, די לעצטע ניי-ערפונדענע מאסיווע נאפט-גאזאווע קיך אהן א קנויט „עקאָנאָמיע“ מיט א פליטע „בעקוועמליכקייט“, ברענט מיט א טרוקענעם גאז, קאכט געשווינד, גיט נישט ארויס קיין שום גערוך און רויך, און פערנוצט אין איין שטונדע פאר $\frac{1}{2}$ קאָפ׳ נאפט. מען קען אויך רעגולירען דאס זיעדען ווי מען וויל. איך שיק ארויס פער נאכנאהמע. דער פרייז מיט אלע צודאטען מיט פאָרטאָ: 1 שטיק—3,10 ר׳, 2 שטיק נור 5,60 ר׳; מיט 2 רעזערוואארען אויף וועלכען מען קען מאכען גלייכצייטיג 2 כלים—1 שטיק—5.25 ר׳. אין די ווייטע ערטער ווערט צוגעלייגט פאָרטא פאר׳ן געוויכט.

פריווילעגיע געמאלדען נומר 10913

דער ערפינדער: I. Французъ, Варшава, Королевская 49j.

שפיגעל-פאבריק

ל. אידעלזאָה, ווארשא

ביעליאנסקא נו׳ 1

עמפפעהלט זיין גראָססעס לאַגער פאָן שפיגעל, שפיגעל-גלאָס, טרוימאָס אין דעטאיל אונד ענגרא.

466

איזראעליטישע רעאל אונד האנדעלסשוהלע נעבסט פענסיאנאט צו פפונגשטאדט ביי דארמשטאדט.

די שילער (פאָן 8 ביז 15 יאהרען) ערהאלטען גרינדליכע וויסענשאפטליכע אויסבילדונג אונד רעליגיעזע ערציהונג, בעסטע רעפערענצען ביי הערפאָרראגענדען מאַננערן דעם אין-אונד-אויסלאנדעס, זאָוויע ביי פריהערען שילערן, די זיך אין אַנגעזעהענען שטעללונגען בעפינדען.

505 נעהערעס דורך דירעקטאר ד״ר בארנאס.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קירצע צייט דורך בריעף אין זשארגאָן, רוסיש און דייטש. די מעטאָדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יאהריגע מיידכען קענען זיך גוט אויסלערנען. אויף תשובה א מארקע. ניט זוימט און פרעגט אן ביי

Г-жѣ Бертѣ Найдичъ,

507 Варшава.

לבעלי בריתי לזכ״ון

תמיד!!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:

Я. Нейдичъ Варшава.

פראָספעקט ישולח חנם לכל דורש

רעזט

ביכער אין 5 שפראכען: לשון קדש, זשארגאָן, רוסיש, פאָלניש און דייטש

אין צוקערמאַן׳ס

לייהביבליאטהעק,

529 נאלעווקי 7.

30 קאָפ׳ און 15 ק. מאָנאטליך.

הלכה למעשה

אלמד (פערזענליך) את הבוכהאלטונג הכפולה וחשבונות המסחר לכל פרטיהם בשכר מצער. גם נערים בני 15 שנה יוכלו לקנות אצלי ידיעה שלמה בזמן קצר.

655

Павья 7 кв. 2, Бухфиреръ.

(במעוני ימצאוני משעה 3 עד 6 ביום).

מעשענע שטעמפעל

און שטאנסען צו זייף און צו אנדערע פאבריקאטען גוט און ביליג, ביי

A. Мокъ, Варшава

544 Купеческая 12.

איך שיק אויך פער נאכנאהמע.

Садовладѣльцамъ

и торговцамъ предлагаю услуги по продажѣ въ СПБ. ягодъ и фруктовъ новаго урожая. Обшир. знакомства по этой отрасли.

М. О. ТАГЕРЪ, С.-Петербургъ

557 *Коломенская ул. 23.*

Агенты

нужны во всей Россіи на жалованье отъ 20 руб. въ мѣсяцъ для распространенія заграничныхъ алюминіевыхъ табличекъ. Послѣдняя новость заграницей Обращаться за подробностями къ Э. С. ГАЛЬПЕРИНУ въ Одессѣ,

561 *Дальницкая ул. 31.*

עס איז ארויס פון דרוק

א רוסיש-זשארגאנישעס ווערטערבוך

(Словарь)

צו די ערשטע 2 טהיילען

Русская Рѣчь I. ч. и II. ч. М. Вольпера

פרייז 1 טהייל 12 ק. מיט פאָרטאָ 16 ק., די 2 טהייל 20 ק. מיט פאָרטאָ 26 ק. מוכרי ספרים קריגען גרויסען ראבאט. צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלען, אויך ביים הערויסגעבער:

Д. Пташкинъ, Волынская 14,

560 *кв. 30. Варшава.*

איך נעהם אן קאָמיסיאָנען צו פערקויפען אין פעטערבורג יאַגדעס און פרישע פרוכטען. האב גרויסע פערבינדונגען אין דעם מסחר.

558 אדרעס:

М. О. Тагеръ, С.-Петербургъ Коломенская ул. 23.

עס איז דורך מיר ערשיענען מיט די ערלויבניש פון דער צענזור איין בוך אונטער דעם נאמען:

„מיטעלען צום לעבען“

אויס וועלכען מען קען לערנען צו מאכען 48 העמישע ארטיקעלן.

איך אנטווארטע אויף פראגעס, שיקע ראהען מאַטעריאל לויט פערלאנג. אונטער די אַרטיקעלן ווערט גרינדליך ערקלערט ווי צו מאכען זייף, ברען-עהל, פאקאסט, וואַגענשמיר, שוה-וואכס, לאק, גלאזור, סינקע, שפיגעל-פאבריקאציאן און פיעל אנדערע נאנבארע ארטיקלען.

דאָס בוך איז איין נייעס אין דער זשארגאנישער שפראך.

פרייז מיט פארטא 3 רובל.

559 מיין אדרעסע איז יעצט:

Х. Матузонъ, Варшава, Милая 11.

(פערזענליך פון 4 ביז 6 נאָכמיטאָג).

IV. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 27

דער פרייז פיר רוססלאנד:

גאנץ יאהרליך	5.— רובל.
האלב יאהרליך	3.— "
פיערטעל יאהרליך	1.50 "

מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:

ביים אבאנירען	— 2 רובל
דען 1טען אפריל	— 2 "
דע 1טען אויגוסט	— 1 "

איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.

ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ

די אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство
„Ахiасафъ", Варшава.

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:

אסטרייך-אונגארן	12.— קראנען
האלביאהריג	6.— "
פירטעליאהריג	3.— "
דייטשלאנד	10.— מארק.
ארץ ישראל	12.— פראנק.
אנדערע לענדער	15.— "
אמעריקא, ענגלאנד	10.— שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

די אדרעסע פיר עסטר.-אונגארן און אנדערע לענדער:
Administration Der Jude,
Krakau, Gertrudy 16.

Krakau, 3 Juli 1902. נומר 27 קראקוי, סיון תרס"ב.

צו אונזערע געעהרטע אבאנענטען!

מיט דער פאריגער נו' 26 האט זיך געענדיגט דאס אבאנאמענט אויף דעם „יוד" פיר די וועלכע האבען אויסגעשריבען די צייטונג נור אויף א האלב יאהר פון 1 יאנואר, אדער אויף איין 1/4 יאהר פון 1 אפריל, און מיר בעטען זעהר אזוי גוט זיין גלייך, אוננעזאמט, אריינשיקען דאס געלד פיר די ווייטערע צייט, כדי מיר זאלען קענען ווייטער שיקען די בלעטער כסדר.

אונזערע פאראיאהריגע אבאנענטען אויף דער

„וועלטגעשיכטע"

זענען מיר מודיע אז

דער דריטער און פיערטער באנד

זענען שוין פערטיג פון דרוק, און אין קורצען וועלען מיר זיי פונאנדערשיקען אלע אבאנענטען ☞

און מיר בעטען די יעניגע וועלכע האבען אריינגעשיקט אויף דער „וועלטגעשיכטע" נור 1 רובעל, פיר וועלכע זיי האבען געקריגען די ערשטע 2 בענדער, זיי זאלען גיכינסט צושיקען דאס איבריגע פיר פארטא, 50 ק"פ.

☞ אונזערע נייע אבאנענטען פון היינטיגעס יאהר, קענען אויך בעקומען

4 בענדער „וועלטגעשיכטע"

פיר 1 רו"כ; מיט פארטא 1.50 רו"כ.

☞ אויך בעקומען אונזערע אבאנענטען היינטיגעס יאהר 12 ביכעל פון דעם מאנאטליכען זשורנאל

„די יודישע פאמיליע",

וועלכער קאסט 4 רו"כ א יאהר, נור פיר 1 רובעל, מיט פארטא 1.50 ר'.

! צו בעמערקען !

אלע אבאנענטען וועלכע האבען איינגעצאהלט פאר דאס פאריגע האלביאהר, פון יאנואר ביז יולי, 3 רובעל — האבען יעצט דאס רעכט צוצושיקען 2 רובעל, אום צו בעקומען דעם „יוד" ביז ענדע יאהר.

דער אבאנאמענט-פרייז פון „יוד":

יעהרליך	5.— רו"כ
האלב יעהרליך	3.— "
פיערטעל-יעהרליך	1.50 "

פרייז פון **דעם „יוד"**,
צווייטע ביליגע אויסגאבע:

יעהרליך	2.— רו"כ
האלביעהרליך	1.— "

אדרעסע פיר רוסלאנד:
Изд. Ахiасафъ Варшава.
Verlag „ACHIASAF" Warschau.
(מינדליך טווארדא נו' 6).
(אבטהיילונג: ווארשא נאלעווקי איוואנאוו'ס באזאר.)
פיר אויסלאנד:
Administration „DER JUDE" Krakau, Gertrudy 16.

די אדמיניסטראציאן דער „יוד".

אונזערע שׂוֹנְאִים, די אסימילאַטאָרען.

אין דער לעצטער צייט קריגט די ציוניסטישע אַגיטאַציאָן אַ נייעם אינהאַלט, אַ נייע פֿאָרם. די 5־6 יאָהר זייט דער גרינדונג פֿון באַזעלער פּראָגראַם זענען ניט אַוועק פֿאַר אונז אומזיסט. אין דער צייט בעת דער ציוניזם האָט זיך אין די מאַסען פֿערברייטעט, איז ער אויך אין געוויסע יודישע קרייזען טיעפֿער געוואָרען, מעהר צוזאַמענגעוואַקסען מיט די איידעלסטע און העכסטע בעדערפֿנישען פֿון זייער נשמה.

דער ציוניזם איז אויך קלוגער געוואָרען, ער זעהט מיט קלאָרערע אויגען זיינע פֿריינד און זיינע פֿיינד, ער בעגנוגענט זיך ניט מיט מליצות, ער פֿאָדערט ארבייט, ער זוכט מיט אַלע מעגליכקייט צוציהען די מאַסען צום ציוניזם, אַז זיי זאָלען זעהן און איהם די איינציגע הילף, דעם איינציגען וועג פֿאַר זייער נאַציאָנאלע בעפֿרייאונג. מען וועקט היינט אין די מאַסען ניט נור ציוניסטישע געפֿיהלען, מען סטאַרעט זיך צו שטאַרקען אין זיי דעם צ י ו נ י ס ט י ש ע ן ר צ ו ן. עס געפֿינען זיך שוין אַזוינע, וועלכע ווילען ניט וויסען פֿון דעם אחרות וואָס לאָזט ניט צו קיין פֿרייערע קריטיק, וואָס בריינגט נוצען נור איין פּאַרטיי, די ציוניסטען פֿון אַלטען שניט.

די ערשטע יאָהרען האָט מען גאָר פֿערגעסען אַז מיר האָבען אַ רייכע שטאַרקע פּארטיי פֿון שונאי ציון, פֿון אסימילאַטאָרען. אין ערשטען פונקט פֿון פּראָגראַם איז נאָך געשטאַנען אַ מאָדנער זאַץ: „מיר שטרעבען צו אַהיים פֿאַר די וואָס ווילען אָדער קענען זיך ניט אַסימילירען“. אמת, אין גערדוקטען פּראָגראַם איז ער ניט אַריין. אבער די פּאָליטיק מיט די אסימילאַטאָרען איז געווען אַ פֿייעדליכע, אַ רוהיגע. מען האָט פלוצים פֿערגעסען, אַז אַ נאַציאָן טאָר ניט דולדען אסימילאַטאָרען, אַז אַזא מין קלאַס מענשען זענען די שעדליכסטע פֿיינד פֿון אלע שטרעבונגען פֿון פֿאָלק. נאָך ערגער איז דער צושטאַנד, וואו די אסימילאַטאָרען שפּיעלען די ערשטע פֿידעל און וואו זיי האָבען אַלץ פֿערחאַפּט אין זייערע הענד. מיר ליידען פֿון די אַסימילאַטאָרען אויף טריט און שריט. אומעטום, וואו די יודען האָבען נור צו טהון מיט אַ רעגירונג, מיט די שפּיצען פֿון אַ אייראָפּעאישער געזעלשאַפֿט — זענען זיי דאָ, רעדען אין נאָמען פֿון יודישען פֿאָלק און דערצעהלען פֿון זייערע געדאַנקען און שטרעבונגען, אַקוראַט ווי דאָס וואָלטען געווען די געדאַנקען און שטרעבונגען פֿון יודישען פֿאָלק. אומעטום שטערען זיי אונז, און וואו זיי קענען אונטערשטעלען אַ פֿיסיל דעם ציוניזם, טהוען זיי דאָס מיט אַ פֿרעהליכען איילעניש. ביי דער גרינדונג פֿון קאָלאָניאַל־באַנק האבען זיי אונז אָנגעטהון צרות אויף צרות, און ווען עס וועט האַלטען ביי אַ אָבמאַך מיט דער טערקישער רעגירונג וועלען די בלייכרעדערס, די פֿראַנצויזישע און דייטשע יודישע באַנקערען זיין די ערשטע, וואָס וועלען דאָס דורך פֿערשטעקטע אינטריגעס ניט צולאָזען.

די גרעסטע געלדער וואָס מען האָט איבערגעלאָזען אויף עולמות צונוצען פֿון יודישען פֿאָלק, ליגען אין די הענד פֿון אַסימילאַטאָרען. די גבאים פֿון יק״א, וואָס זאָגען אַ דֵעה אויף 260 מיליאָן פֿון יודישע געלד, קוקען אויף די נאַציאָנאַלע בעוועגונג מיט דער גרעסטער פֿעראַכטונג, און האָבען אַ בעגריף פֿון רוסישען, רומעניש[ען] און גאַליציש[ען] יודען, ווי פֿון אַ נעגער אין די אַפֿריקאַנער וועלדער.

בְּקיצוּר, אונזערע גרעסטע און שטאַרקסטע פֿיינד זענען די אַסימילאַטאָרען, און דער ציוניזם מוז זיי גובר זיין, אויב ער וויל ניט בלייבען שטעהן אויף איין אָרט. עס איז נאָריש זיי צו זאָגען: „איהר מעגט זיך אַסימילירען“, נאָר מ י ר ווילען ניט און זוכען אַהיים פֿאַר זיך. זיי טאָרען זיך ניט אַסימילירען, כָּל זְמַן זיי רופֿען זיך יודען, פֿיהרען פֿאַר אונז דאָס גרויסע וואָרט, זענען אונזערע שתדלנים, און זענען די פֿערוואַלטער פֿון די יודישע געלדער.

דאָס אונגליק פֿון דער יודישער אַסימילאַציאָן ווערט נאָך גרעסער דערפֿאַר, וואָס די פּאָליטיק פֿון די אַסימילאַטאָרען איז אַריינגעקראָכען

פֿעלעטאָן.

רידיאַרד קיפּלינג.

דאס בוך פון דעם ווילדען וואלד.

(פֿאָרטזעצונג).

אַקעלאַ האָט שווער אויפֿגעהויבען זיין גראָהען קאָפּ:

— פֿריי פֿאָלק, און די שאַקאַל שער קאַהן! אין פֿערלויף פֿון צוועלף יאָהר האָב איך אייך געפֿיהרט אויפ׳ן געיעג, און אין דער גאַנצער צייט איז קיינער אין קיין נעטץ נישט אַריינגעפֿאַלען און נישט פֿערוואונדעט געוואָרען. איצט האָב איך נישט געטראָפֿען. איהר ווייסט אַליין, אַז איהר האָט דוקא אויף מיר אָנגעיאָגט אַ ווילדען באָק, כדי אַרויסצוּווייזען, אַז מיר האָט כּח פֿערפֿעהלט. גוט האָט איהר דאָס געמאַכט. איצט קאָנט איהר מיך דאַ הרג׳נען אויפֿ׳ן פּעלזען. דערום פֿרעג איך: ווער וויל מאַכען אַ ג׳עק מיט׳ן איינזאַמען? ווייל לויט דעם געזעטץ פֿערלאַנג איך, אַז איהר זאָלט אָנפֿאַלען אויף מיר איינציגווייז.

עס האָט געהערשט אַ טיעפֿע לאַנגע שטילקייט: קיינעם פֿון די וועלף האָט נישט געגלוסט געהן מיט אַקעלאַ׳ן אויף אַ מלחמה אויף טויט און לעבען. נור שער קאַהן האָט געברומט:

— אַ! וואָס האָבען מיר זיך דאַ צו שפּיעלען מיט דעם אַלטען, וואָס האָט שוין קיין איין צאָהן נישט. ער איז שוין אַזוי אויך פֿערמשפּט צום טויט. דאָס מענשען־קינד האָט אויך שוין צו לאַנג געלעבט. פֿריי פֿאָלק, דאָס קינד איז געווען מיינס באַלד פֿון אָנהייב אָן. גיט איהם מיר, געגוג שוין די וויטצען מיט דעם מענשען־וואָלף. ער שלעפּט זיך שוין ניין יאָהר אַרום אין וואַלד, גיט מיר איהם, אויב ניט, וועל איך זיך פֿערנעהמען מיט געיעג אין אייערע ערטער און אייך קיין איינציגען ביין נישט געבען. דאָס איז אַ מענש, דאָס איז אַ קינד פֿון אַ מענש. איך האָב איהם פֿיינד מיט׳ן מאַרך פֿון מיינע ביינער.

דער גרעסטער טהייל פֿון דער געמיינדע האָט געשריען:

— אַ מענש! אַ מענש! ווי קומט אַ מענש צו אונז? זאָל ער געהן צו זיינע.

— אַוודאי! ער זאָל געהן און אָנרייצען אויף אונז אַלע מענשען פֿון דאָרף — האָט שער קאַהן געברומט — ניין, ניין, מיר גיט איהם, דאָס איז אַ מענש, קיינער פֿון אונז קאָן נישט איבערטראָגען זיין בליק.

אַקעלאַ האָט נאָך אַמאָל אויפֿגעהויבען דעם קאָפּ און האָט געזאָגט:

— ער טהיילט זיך מיט אונז מיט׳ן עסען, ער איז געשלאָפֿען מיט אונז, צוגעיאָגט די חיות צו אונז, ער האָט געטריי אָבגעהיט די געזעטצען פֿון וואַלד.

— און איך האָב איהם אויסגעקויפֿט פֿאַר אַ אָקס: אַן אָקס ווי אַן אָקס, אַסך ווערט איז ער טאַקי נישט, נור באַגהיראַ׳ס כבוד איז יאָ עפּיס ווערט, און פֿאַר איהר כבוד קאָן זיך באַגהיראַ בעשטעהן, — האָט זיך באַגהיראַ אָנגערופֿען מיט איהר זיסער שטימע.

— אַן אָקס פֿון פֿאַר צעהן יאָהרען! — האָט די גאַנצע געמיינדע געשריען, — וואָס געהען דאָס אונז אָן אַזעלכע אַלטע ביינער!

אין אַלע שפּאַלטען פֿון יודישען לעבען. וויפֿיעל אַסימילאַטאָרען געפֿינען מיר צווישען די אייגענע ציוניסטען, דער רייכער ציוניסט, וואָס גיט ח״י שקלים אַ יאָהר, קויפֿט 100 אַקציעס און פֿאָהרט אויף די קאָנגרעסען, האָט פֿון זיין אַסימילאַטאָרען־פּאָליטיק זיך ניט אָבגעזאָגט. זייענדיג אַ ציוניסט אין דער חברה איז ער און זיין פֿיהרונג אין לעבען ניט בעסער פֿון אַ בלייכרעדער אָדער אַ אַנדער אַסימילאַטאָר. נעמט דעם גרויסען יודישען ציוניסטישען פֿאַבריקאַנט, נעמט די הויפּט־גבאים פֿון קהל׳שע חברות, וואָס רופֿען זיך ציוניסטען, און מען זעהט קלאָר, אין וואָס פֿאַר דאָפּעלטען געשטאַלט זיי פֿיהרען זיך דערביי. די אַסימילאַציאָן איז דעם יודען מיט די סך׳ן פּריווילעגיעס ניצליך, ער קען זיך פֿון איהם ניט בעפֿרייען, ער פֿיהלט אַליין ניט, אַז זיין גאַנצער ציוניזם איז נור אַ הויל פֿראַזע.

וואָס פֿאַר אַ בייזע קראַנקהייט די אַסימילאַציאָן איז פֿאַר אונז — קען מען ניט אַלעס שרייבען אין אַ קורצען אַרטיקעל. ביכער זאָל מען וועגען דעם שרייבען, נאָכפֿאָרשען איהר שרעקליכע ווירקונג אין יעדען פֿאַקט פֿון יודישען קהל׳שען לעבען, אויפֿדעקען ביים ציוניסטען־אַסימילאַטאָר די סתירות אין זיין פֿיהרונג.

און די ביכער וועלען אַ מאָל געשריבען ווערען. שוין איצט זעהען מיר ציוניסטען, וואָס פֿערלאַנגען, אַז דער ציוניזם זאָל ווערען אַ גאַנצע לעבענס־הַנְהָגָה, אַ געדאַנקענוועלט וואָס זאָל זיך אָבשפּיגלען אין איטליכען טריט פֿון אונזער לעבען.

אין בערלין געפֿינט זיך אַ חברה „חירות״ וואָס האָט זיך אונטערנומען צו פֿיהרען מלחמה מיט דער גאַנצער אַסימילאַטאָרען־פּאָליטיק הן ביי די עכטע, הן ביי די ציוניסטישע אַסימילאַטאָרען. לויט זייער מיינונג מוזען די מאַסען פֿון פֿאָלק צוגעצויגען ווערען צו דעם קאַמפּף.

די גרויסע יודישע מאַסען מוזען פֿיהלען און פֿערשטעהן, אַז דער קאַמפּף מיט דער אַסימילאַציאָן דערנעהערט זיי צו דער נאַציאָנאַלער בעפֿרייאונג, אַז כָּל זְמַן דער רָצוֹן פֿין פֿאָלק וועט זיין צו שוואַך גוֹבר צו זיין אונזערע פֿאַלשע פֿיהרער וואָס פֿעראַכטען אונז אַלס נאַציאָן, קען דער ציוניזם ניט אויסגעפֿיהרט ווערען, דער רצון פֿין פֿאָלק זאָל פֿערהילכען די זיסע פֿאַלשע רייד פֿון אונזערע אייראָפּעאישע פֿערטרעטער, די אייראָפּעאישע עפֿענטליכע מיינונג זאָל דערגעהען, אַז דאָס פֿאָלק אין אונזער אַסימילירטע באַנקירען זענען צוויי געגנערישע פּאַרטייען, דם שׂונאים.

די חברה חירות וויל פֿערטיעפֿען ביי׳ם פֿאָלק די אידעאַלען פֿון ציוניזם, וויל בעשאַפֿען אַ שטאַרקע יודישע פֿאָלקספּאַרטיי אין אַמעריקא, ענגלאַנד און אין אַנדערע לענדער, וועלכע זאָל אין שטאַנד זיין צו קעמפּפֿען פֿאַר די נאַציאָנאַלע בעפֿרייאונג. דער ערשטער קאַמפּף וועט זיין געגען די פּאָליטיק פֿון יק״א, און כדי דעם פֿאָלק קלאָר צו מאַכען די הנהגה פֿון יק״א, וועלען גענויע קלאָרע בעריכטען מיטגעטיילט ווערען פֿון יעדען שריט, וועלכען עס אונטערנעהמען אונזערע אַסימילאַטאָרען געגען דאָס יודישע פֿאָלק. „חירות״ אַרבייט דערווייל דאָדורך, וואָס זי גיט אַרויס פֿון צייט צו צייט בלעטער פֿאַר׳ן פֿאָלק אין זשאַרגאָן און אין אַנדערע שפּראַכען, שפּעטער וועט זי גרינדען אַ זשאַרגאָן בלאַט אין לאָנדאָן, אַרום וועלכען עס זאָלען זיך מיט דערצייט פֿעראייניגען די בעסטע כחות פֿון די לאָנדאָנער ציוניסטען, און דאַמאָלס, האָפֿט זי, וועט זי קענען אַרויספֿיהרען די לאָנדאָנער ציוניסטען אַקעגען יק״א און אַקעגען איהר אַסימילאַטאָרישע פּאָליטיק. מאַסען־פֿערזאַמלונגען, גאַסענדעמאָנסטראַציאָנען וועלען אויפֿקלערען די ענגלישע וועלט אין וואָס עס האַנדעלט זיך. גלייכצייטיג וועט זי אויך קלאָר מאַכען פֿאַר דער אייראָפּעאישער וועלט די פֿאַלשע פּאָליטיק פֿון אונזערע הויכע פֿינאַנסיסטען און אַסימילאַטאָרען. די גרופּע „חירות״ האָט נאָך דערווייל וועניג מיטעל, איז נאָך ניט פֿעסט אָרגאַניזירט און דאָס פּראָגראַם איז נור אין אַלגעמיינען אויסגעאַרבעט געוואָרען. זי האָפֿט אָבער אויף די סימפּאַטיען פֿון אַלע בעסערע ציוניסטען און שטעהט שוין פֿון לאַנג אָן אין פֿערבינדונג מיט זאַנגוויל, קאָהען און אַנדערע לאָנדאָנער ציוניסטען. צום ערשטען מאָל האָט זיך אַ ציוניסטישע גרופּע געגעבען דעם נאָמען „חירות״,

---

— און די שבועה! — האָט באַגהיראַ געזאָגט, אַ־ויסשטעקענדיג איהרע ווייסע ציינער — אַהאַ! נישט בחנם רופֿט מען אייך „פֿריי־פֿאָלק״

— אַ מענשען־קינד טאָר נישט וואָהנען מיט אונז אין וואַלד — האָט שער קאָהן געשריען — גיט איהם מיר!

— ער איז אונזער ברודער, חאָטש אין זיינע אָדערן פֿליסט נישט אונזער בלוט — האָט זיך אַקעלאַ ווידער אָנגערופֿען — און איהר ווילט איהם הרג׳נען. איך האָב באמת צולאַנג געלעבט. עטליכע פֿון אייך זענען בהמה־פֿרעסער געוואָרען, אַנדערע האָב איך געהערט, האָט שער קאָהן אויסגעלערנט צו גנב׳נען קינדער פֿון די שוועלען פֿון מענשליכע הייזער. איך ווייס גאַנץ גוט, אַז איהר זייט נידערטרעכטיגע, און אַז איך רעד איצט צו נידערטרעכטיגע. איך מוז שטאַרבען — דאָס איז אמת, מיין לעבען איז נישט קיין סך ווערט, אַז נישט, וואָלט איך עס איועקגעגעבען פֿאַר דאָס לעבען פֿון דעם מענשען־קינד. נור כדי צו דערהאַלטען דעם כבוד פֿון דער געמיינדע — וואָס איהר האָט פֿערגעסען, פֿיהרענדיג אַ׳נ׳אַסיפֿה אָהן אַ ראָש — זאָג איך אייך צו, אַז אויב איהר וועט דערלויבען דעם מענשענקינד זיך רוהיג צוריקצוקעהרען צו זיינע, וועל איך קיין ריהר מיט קיין צאָהן נישט נעבען, אַז עס וועט קומען די שעה פֿון מיין טויט. איך וועל מיך נישט פּרובען אָבצוּוועהרען. די געמיינדע וועט דערביי פֿעררינגען דריי וועלף צום ווענינגסטען. לערנען אייך קאָן איך נישט; נאָר אויב איהר ווילט, דאַרפֿט איהר אייך נישט מבזה זיין מיט אַ ברודער־מאָרד פֿון אַן אָרענטליכען מיטגליעד, וועלכען מען קאָן גאָר נישט פֿאָרוואַרפֿען, אַ ברודער וואָס איז געוואָרען אויסגעקויפֿט און צוגענומען צו דער געמיינדע, לויט דעם געזעטץ פֿון וואַלד.

— דאָס איז אַ מענש! אַ מענש! — האָט די גאַנצע פֿערזאַמלונג געשריען.

וואָס אַמאָל האָבען זיך מעהר וועלף צוזאַמענגעקליבען אַרום שער קאָהנ׳ן, וואָס האָט אָנגעהויבען צו וואַרפֿען מיט׳ן וויידעל אין די זייטען.

— איצט איז אַלץ ביי דיר אין דער האַנד — האָט באַגהיראַ געזאָגט צום קליינעם מאָוגלי — מיר מוזען איצט מלחמה האַלטען.

מאָוגלי איז אויפֿגעשטאַנען מיט׳ן טאָפּ אין די הענד. ער האָט זיך גלייך געשטעלט און געגענעצט דער גאַנצער געמיינדע אין די אויגען אַריין. דאָס האַרץ זיינס אָבער איז פֿול געווען מיט רציחה און וועהטאָג, אַז די וועלף, ווי וועלף געהערט, האָבען איהם צים ערשטען מאָל אַרויסגעוויזען די בעהאַלטענע שׂנאה.

— הערט אויס! הערט אויף צו בילען ווי הינד. צופֿיעל מאָל האָב איך שוין דאָ איצט געהערט, אַז איך בין אַ מענש (איך וואָלט דאָך געבליבען וואָלף, ביז צים טויט), ווען איך זאָל נישט פֿיהלען, אַז איהר זאָגט דעם אמת. איבער דעם טאַקי וועל איך אייך מעהר נישט רופֿען „ברידער״, נור הינד ווי אַ מענש וואָלט אייך גערופֿען. וואָס איהר האָט צו טהון און וואָס נישט וועגען דעם טראַכט נישט מעהר. דאָס איז מיין זאַך, און כדי איהר זאָלט די זאַך באַלד פֿערשטעהן אייף קלאָר, האָב איך, מענש, אייך געבראַכט אַביסל „רויטע בלומען״ פֿאַר וועלכע איהר, הינד, האָט מוֹרא.

און ער האָט אַנידערגעוואָרפֿען דעם טאָפּ אויף דער ערד, עטליכע טרוקענע גרעזער האָבען זיך אָנגעצונדען פֿון די לעבעדיגע קוילען, עס האָט אויפֿגעפֿלאַקערט אַ פֿלאַם, און די גאַנצע אַסיפֿה איז איבערגעשראַקע געוואָרען און אָבגערוקט זיך פֿון פֿלאַם.

און צום ערשטען מאל הערט מען, אז די ציוניסטען קלויבען אויס דעם וועג צו אגיטאציאן ניט שלום און אחדות, נאר פראטעסטען און מלחמה.

די גרופע „חירות" עקסיסטירט זייט איינינע מאנאטען, די מענשען האבען זיך צונויפגעפונען אויפ'ן לעצטען קאנגרעס, זי האט אין זיך לעבען, יוגענדקראפט און עס וועט אונז מן הסתם ניט איינמאל אויסקומען וועגען איהר צו הערען.

גר־צדק.

פאליטישע איבערזיכט.

די פריינדליכע געפיהלען פון די בורען. — דער צאל־פעראיין אין ענגלאנד. — די פארלאמענטען אין דייטשלאנד און עסטרייך, — דער 2־יעהריגער דיענסט אין פראנקרייך.

דער שלום צווישען ענגלאנד און טראנסוואל האט די בורען בערוהיגט א סך גיבער, ווי מען האט נעקאנט האפען. גלייך ווי מיט א כשוף איז מיט אמאל איינגעלאשען געווארען די שנאה צו די ענגלענדער, און די בורען, וואס האבען נאך נעכטען געשריען גענען די ענגלישע אונגערעכטיגקייט און אכזריות, לעגען היינט אוועק זייער געוועהר אין ווי עכטע אמת'ע ענגלענדער שרייען זיי: עס זאל לעבען דער קעניג עדוארד דער 7־טער, וועלכער איז איצט נעווארען אויך זייער קעניג. די בורען זענען געוועזן אויסגעמאטערט פון דער לאנגער מלחמה, און דער שלום, וועלכער גיט זיי איצט מנוחה און א זיכערעס לעבען, ווערט דערום אנגענומען מיט אזא צופרידענהייט, אויף וועלכע מען האט זיך פריהער גאר ניט געקאנט ריכטען. 18,500 בורען האבען שוין ביז איצט אבגעגעבען זייער געוועהר און זיך אונטערגעגעבען. דאס אבגעבען פון געוועהר געשיהט אהן ביטערקייט און כעס. פון דער ענגלישער זייט ווי אויך פון דער בוערשער איז גלייך שטארק דער פערלאנג צו פערגעסען אלין, וואס איז געוועזן, און זיך ברידערליך צו פעראייניגען. דער פחד, וועלכען מען האט פריהער געהאט, אז ענגלאנד וועט האבען אין די בורען פון טראנסוואל און אראניען אייביגע שונאים, איז איצט צורונען געווארען. ענגלאנד האט גלייך פון אנהויב ארויסגעוויזען איהר צוטרוי צו איהרע נייע אונטערטהאנען, און די בורען ווייזען, אז זיי פערדינען דעם צוטרוי צו זיך. ענגלאנד הויבט שוין אן ארויסצוציהען פון אפריקא איהר היל. דאס דארף אבער געדויערן א'נ'ערך פון 5 חדשים.

מיט דעם שלום איז ערפילט געווארען דער וואונש פון ענגלישען פאלק צו קרוינען זייער קעניג אין דער צייט, ווען אומעטום אין אלע מדינות פון דער מלוכה איז רוהע און צופרידענהייט. די קרוינונג וועט זיין דעם 26־סטען יוני. אין דעם יום טוב וועלען זיך בעטהייליגען אלע פעלקער פון די ענגלישע קאלאניעס, וועלכע ליגען צעווארפען אין אלע 5 וועלט־טהיילען.

צוליעב דעם יום טוב זענען שוין צונויפגעפאהרען קיין לאנדאן די פערטרעטער פון די ווייטעסטע ענגלישע לענדער, און דאביי איז ענטשטאנען דער געדאנק שטארקער צו מאכען דעם צוזאמענהאנג צווישען ענגלאנד אין איירָאפא מיט איהרע גרויסע לענדער אין די איבריגע וועלט־טהיילען. דער מיניסטער פון די קאלאניעס ה. טשעמבערלען האט זיך שטארק אבגעגעבען מיט דעם דאזיגען געדאנק און האט אויסגעארבייט איין פראיעקט. ווי צו פערבינדען אלע ענגלישע מדינות דורך איין בעזונדער צאל־פעראיין. לויט דעם פראיעקט האבען אלע קאלאניעס גלייך מיט ענגלאנד אין איראפא דיזעלבע לגאטעס בנוגע צו טאריפען אויף פרעמדע סחורה. ביי די ערשטע בעראטהונגען האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז דער פראיעקט וועט בעגעגענען אויף זיין וועג צו פיעל שוועריקייטען: די קאלאניעס ליגען צו ווייט איינע פון די אנדערע, דער שטאנד פון זייער האנדעל איז צו פערשידען, עס זאלען קענען זיין אומעטום די גלייכע טאריפען אויף פרעמדע סחורות. די טאריפען, וועלכע זענען ניצליך פאר איין קאלאניע, קענען ברייננען פיעל שאדען אנדערע קאלאניעס, און דעריבער וועט עס זעהר שווער זיין צו נעפינען אזא דרך

מאוגלי האט אריינגעשטעקט א טרוקענעם צווייג אין פלאם, ביז ער האט אנגעהויבען צו פלאקערען און קנאקען און האט דעם ברענענדיגען צווייג אפאר מאל אריבערגעפיהרט איבער די קעפ פון די וועלף, וואס האבען פאר שרעק שיער זיך נישט איינגעגראבען אין דער ערד.

— דו ביז איצט הערר! — האט איהם באגהירא איינגערוימט — ראטעווע איצט אקעלא'ן פון טויט, ער וועט דיר בלייבען א פריינד אויף אייביג.

אקעלא, א'נ'אלטער שטאלצער וואלף, האט נאך קיינמאל אין זיין לעבען ביי קיינעם נישט געבעטען קיין טובה, נור איצט האט ער געווארפען אויף מאוגלי'ן בעטענדיגע בליקען. מאוגלי איז געשטאנען פאר איהם אין גאנצען נאקעט, ער האט געווארפען מיט זיינע שווארצע האהר, וואס זענען געפאלען איבער'ן שטערן, ער איז געשטאנען בעלויכטען פון דעם פלאם פון דעם ברענענדיגען צווייג, וואס האט געווארפען אויף דער ערד ציטעריגע לויפענדיגע שאטענעס.

— גוט — האט ער ענדליך ארויסגערעדט, ארומקוקענדיג זיך פאמעליך, — איך זעה, אז איהר זייט הינד. איך פערלאז אייך און וועל געהן צו די מענשען... אויב איך קום באמת ארויס פון זיי... דער וואלד איז פאר מיר פערשלאסען, איך מוז געדענקען אייך און אייער לשון... נאר איך האב מעהר רחמנות אין הארץ ווי איהר. ווייל איך בין אזוי לאנג געוועזן אייער ברודער, און חוץ אונזער פערשידען בלוט, זענען מיר גלייך געוועזן, זאג איך אייך צו, אז ווען איך וועל צוריק מענש ווערען וויל איך אייך נישט אזוי פאלש זיין, ווי איהר זענט מיר געוועזן.

ער האט מיט'ן פוס א שטויס געגעבען דאס פייער, און פינקען האבען זיך א שאט געטהון;

— צווישען מיר און צווישען דער געמיינדע וועט קיין מלחמות נישט זיין. נאר איידער איך געה אוועק, מוז איך פריהער מיין חוב בעצאהלען.

און מיט גרויסע טריט איז ער צוגעגאנגען צום ארט, וואו שער קאהן איז געלעגען, בעוועגענדיג די אויגען קענען פלאם ווי משוגע, און האט איהם אנגענומען פאר די האהר. באגהירא איז אויך צוגעגאנגען, כדי זי זאל זיין נאהנט, אז זי וועט ברויכען צו העלפען.

— שטעל דיך אויף די פיס, הונד דו! — האט מאוגלי געשריען — אויף די פיס שטעל דיך, ווען א מענש רעדט צו דיר, אז נישט, פערברען איך דיר די האהר.

שער קאהן האט אראבגעלאזט די אויערען, צוגעמאכט די אויגען, ווייל דער ברענענדיגער צווייג איז געוועזן נעבען איהם.

— דער בהמה־ווערגער האט געזאגט, אז ער וועט מיך הרג'נען אויפ'ן ראטה, ווייל איך בין פון זיינע הענד נצול געווארען, ווען איך בין קליין געוועזן. אט, ווי מיר, מענשען, לערנען די הינד. גיב דיך נור א ריהר, און איך וועל דיר דאס מויל אויסשמירען מיט די רויטע בלומען.

ער האט א שמיר געגעבען שער קאהנ'ן איבער'ן קאפ מיט דעם צווייג, אזוי אז ער האט אנגעהויבען צו ברומען און איז פערשטיינערט געווארען פאר טויט־שרעק.

— דו אבגעסמאלעטע קאטץ פון וואלד, טראג דיך אב איצט, נאר געדענק די ווערטער מיינע: אויב איך וועל צוריק קומען דא אהער אויף דעם ראטהפעלזען, וועל איך קומען. ווי א מענשען געהט אן: מיט דיין פעל צוגעדעקט איבער'ן קאפ. וואס אנבעלאנגט אקעלא וויעדער, איז ער פריי און קאן לעבען, וואו ער וויל. און לענגער וועט איהר דא נישט זיט־

פֿאַר דעם האַנדעל, וועלכער זאָל קענען זיין גוט פֿאַר אַלע קאָלאָניעס. דער פֿערוואַלטער פֿון די ענגלישע פֿינאַנצען האָט דאָס אויך אויסגעדריקט ניט לאַנג אין זיינער אַ רעדע אין פּאַרלאַמענט, און ווי עס ווייזט אויס, וועט טשעמבערלענס פּלאַן נור בלייבען אַ טויט געבוירענעס קינד.

אין דייטשלאַנד איז שוין דער פּאַרלאַמענט פֿערמאַכט געוואָרען. קיין וויכטיגע זאַכען האָט ער אין זיין איצטיגער סעסיע ניט אויפֿגעטהון. די פֿראַגע וועגען די טאַריפֿען איז נאָך געבליבען ניט פֿערענטפֿערט, און די הייסע מִלְחָמוֹת וועגען טאַריפֿען זענען בעשערט ערשט דער נייער סעסיע אין הערבסט.

דער עסטרייכישער פּאַרלאַמענט ענדיגט אויך איצט זיין סעסיע. אויך ער האָט קיין וויכטיגע געזעצען ניט אָנגענומען, קיין וויכטיגע תקנות אין לאַנד ניט איינגעפֿיהרט, דאָך קען מען מיט איהם זיין צופֿרידען. די זאָרג, וואָס אַלע פּאָליטיקער האָבען געהאַט, אַז דער פּאַרלאַמענט וועט זיך ניט קענען ארויסהויבען פֿון די סכסוכים צווישען די פּאַרטייען, פֿון זייערע שטענדיגע זידלערייען, געשלעגן און סקאַנדאַלען, איז פֿונאַנדערגעיאָגט געוואָרען. שווער איז אָנגעקומען דעם פּאַרלאַמענט זיין אַרבייט, אָבער ער האָט דאָך געאַרבייט. די נויטהיגע ווינע אַרבייטען האָט דער פּאַרלאַמענט דורכגעפֿיהרט, און גרויס איז דאָס פֿערדינסט פֿון דעם מיניסטער-פּרעזידענט, ד"ר קערבער, וואָס האָט נוֹבר געווען אַלע שוועריגקייטען, ביי וועלכע עס זענען נעפֿאַלען זיינע פֿריהערדיגע חברים.

בעת די דעפּוטאַטען פֿון דייטשלאַנד און עסטרייך געהען זיך איצט אויסרוהען אין דער הייסער זומערצייט, ווילען די פֿראַנצויזישע דעפּוטאַטען און סענאַטאָרען ארויסווייזען זייער חשק צו אַרבייט. דאָס נייע מיניסטעריום האָט אריינגעטראָגען אין סענאַט דעם פּראָיעקט אָראָבצוזעטצען די דינסטצייט אין מיליטער פֿון 3 יאָהר אויף 2. דער פּראָיעקט האָט ארויסגערופֿען זעהר הייסע ויכּוּחים. די געגנער פֿון מיניסטעריום האַלטען אין איין שרייען, אַז די פֿערקלענערונג פֿון דער דינסט-צייט וועט בעגראָבען דעם פֿראַנצויזישען חַיִל. די פֿראַנצויזישע נאַציאָנאַליסטישע צייטונגען האָבען גלייך אונטערגעהאַפּט די געלעגענהייט אָנצופֿאַלען אויף דעם נייעם מיניסטעריום. זיי דרוקען מיינונגען פֿון פֿערשידענע גענעראַלען, וועלכע זאָגען, אַז דורך די דאָזיגע נייע איינפֿיהרונג וועט די פֿראַנצויזישע אַרמעע פֿיעל אָבגעשוואַכט ווערען און זי וועט ניט זיין מעהר אימשטאַנד זיך צו שטעלען אַנטקעגען דעם חיל פֿון איין אַנדער מלוכה. מען דאַרף וויסען, וואָס פֿאַר אַ ווערט מען לעגט אין פֿראַנקרייך אויף דעם חיל, כּדי מען זאָל פֿערשטעהן, וואָס פֿאַר אַ רושם קענען מאַכען די דאָזיגע מיינונגען פֿון די גענעראַלען און די רעדען פֿון די געגנערישע דעפּוטאַטען. דער קריעגסמיניסטער אַנדרע אָבער ערקלערט זיין פּראָיעקט מיט דער נויטהיגקייט צו פֿערגרינגערן דעם מיליטערדיענסט פֿאַר'ן פֿאָלק און מיט דער מעגליכקייט אויך אין 2 יאָהר גוט אויסצולערנען דעם סאָלדאַט די מיליטערישע קונסט. ער דערצעהלט, אַז אויך אין דייטשלאַנד איז איינגעפֿיהרט דער 2-יעהריגער דיענסט, און אַלע זענען מיט דער דאָזיגער איינפֿיהרונג צופֿרידען. "דער פֿראַנצויזישער סאָלדאַט שטעהט העכער פֿאַר דעם דייטשען סאָלדאַט, — חנפֿ'עט דער מיניסטער די פּאַטריאָטישע געפֿיהלען פֿון פֿראַנצויזישען פֿאָלק, — און דער 2-יעהריגער דיענסט וועט די אַרמעע ניט אָבשוואַכען".

דאָס פֿראַנצויזישע מיניסטעריום מאַכט אויך די נויטהיגע הכנות צו דעם פּראָיעקט איבער די נייע אָבצאָהלונגען. איין בעזונדערע קאָמיסיאָן איז איצט פֿערנומען מיט די וויסענשאַפֿטליכע חקירות וועגען דער דאָזיגער פֿראַגע.

י. ל.

דער חֲנוּכַּת־הַבַּיִת פֿון דעם יודישען קראַנקענהויז אין וואַרשוי.

די ראשי־הקהל האָבען אויף זונטאָג, דעם 22־טען יוני איינגעלאַדען די שפּיצען פֿון אַלע קלאַסען אין דער יודישער וואַרשוי, כּדי זיי בעקאַנט צו מאַכען מיט דעם נייעם יודישען קראַנקענהויז.

צען מיט אַרויסגעשטעקטע צינג, אז אייך זאָל נישט דאַכטען, אז איהר זייט עפּיס, איהר הינד, וואָס איך קאָן צוויאַגען. נו, גיכער! אוועק פֿון דאַנען!

דער צווייג האָט געוואָלטיג געפֿלאַקערט, און מאָוגלי האָט מיט איהם געוואָרפֿען רעכטס און לינקס צווישען די פֿערזאַמעלטע, און די וועלף זענען זיך צולאָפֿען, שרייענדיג, פֿאַר די פֿונקען, וואָס זענען געפֿאַלען אויף דעם פֿעל און האָבען געבריהט.

אָם ענדע איז נור אַקעלאַ אליין געבליבען מיט באַגהיראַ'ן און עטליכע אַלטע וועלף, מאָוגלי'ס פֿריינד. און פּלוצלינג האָט מאָוגלי דערפֿיהלט אין האַרץ אַ שרעקליכען וועהטאָג, וואָס ער האָט נאָך קיינמאָל אין זיין לעבען נישט געפֿיהלט, עפּיס האָט איהם אַטהעם פֿערפֿעהלט, ער האָט זיך פֿערוויינט און ווייסע טראָפּען האָבען זיך איהם געגאָסען איבער'ן געזיכט.

— וואָס איז דאָס? וואָס איז דאָס? — האָט ער געפֿרעגט — איך וויל נישט פֿערלאָזען דעם וואַלד... איך ווייס נישט, וואָס מיר איז! צי שטאַרב איך, באַגהיראַ!

— ניין, ברודער. דאָס זענען נור טרעהרען, מענשליכע טרעהרען — האָט באַגהיראַ געענטפֿערט — איצט זעה איך, אז דו ביזט שוין אַ מענש, נישט קיין קינד. יאָ פֿון איצט אָן איז דער וואַלד פֿאַר דיר פֿערשלאָסען... לאָז די טראָפּען רינען, מאָוגלי, דאָס זענען טרעהרען.

און מאָוגלי האָט זיך אַנידערגעזעצט און האָט געחליפּעט און געהליפּעט, און ביים האַרץ האָט געקלעמט: געוויינט האָט ער דאָס ערשטע מאָל אין לעבען.

— און איצט — האָט ער ווידער געזאָגט — איצט געה איך צו די מענשען. נאָר צוערשט מוז איך מיך געזעגנען מיט דער מאַמען.

און ער איז געלאָפֿען צו דער הייל, וואו זי האָט געוואוינט מיט'ן טאַטען וואָלף, ער האָט זיך אויסגעוויינט אויף איהר פֿעל, און די פֿיער ברידער זיינע האָבען קלעגליך געשריען.

— איהר וועט מיך נישט פֿערגעסען? — האָט ער געפֿרעגט.

— קיינמאָל נישט. ווי לאַנג מיר וועלען לעבען. קום צו געהן צום קוואַל ביים באַרג, ווען דו וועסט זיין מענש, און מיר וועל שמועסען, און מיר וועלען קומען שפּיעלען זיך מיט דיר ביינאַכט אויף די בעאַרבייטעטע פֿעלדער.

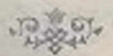
— זאָלסט גיכער צוריקקומען — האָט דער טאַטע וואָלף געזאָגט — דו קליינער קלוגער פֿראָש. גיכער, ווייל איך און די מאַמע זענען שוין אַלט.

— גיכער — האָט זיך די מאַמע אַנגערופֿען — מיין נאַקיטער זוהן, ווייל דיך, קינד, מענש, האָב איך מעהר ליעב געהאַט פֿון אַלע מיינע אייגענע קינדער.

— איך וועל זיכער קומען — האָט מאָוגלי געענטפֿערט — כּדי שער קאַהנ'ן אויפֿ'ן פֿעלזען דאָס פֿעל אָבצוציהען. פֿערגעסט מיך נישט. זאָגט אָן אַלעמען אין וואַלד אז זיי זאָלען מיך נישט פֿערגעסען. . . .

. . . .

אַ לייכטער נעפּעל האָט זיך געטראָגען איבער די בערג, ווען מאָוגלי איינער אליין, איז געלאָפֿען צום טהאָל, צו די מאָדנע בעשעפֿענישען, וואָס הייסען "מענשען".

דאָס קראַנקענהויז האָט זיך אויסגעפּוצט יום־טובֿדיג. און די פֿאָנעס פֿון די טויערען האָבען שוין פֿון ווייטען בעגריסט די געסט אין קאַרעטעס און די פֿוסגעהער. די געמישטע געזעלשאַפֿט פֿון היבשע עטליכע הונדערט יודישע מענער און פֿרויען האָט זיך צוערשט צונויפֿגעזאַמעלט אין שול פֿון קראַנקענהויז. איטליכען, וועלכער האָט נאָר אַ שייכות צו ווארשויער קהלישע אינטערעסען, האָט מען דאָ געקאָנט זעהן. עלעגאַנטע הערען און דאַמען זענען געשטאַנען נעבען די בעלי־הבתים אין לאַנגע קליידער, און צווישען די צילינדער־היט פֿון יונגע פֿראַנטען האָט מען געזעהן די רונדע אַלטמאָדישע צילינדערס פֿון די ווארשויער דַיָנים.

די שול איז הויך און ליכטיג, גענוג רייך פֿאַר אַ קראַנקענהויז, אָבער שען איז זי ניט. דער אַנטיקער סטיל פֿון דער אינערער איינריכטונג פּאַסט ניט צוזאַמען מיט דעם פּרוכת, מיט דער בימה און אַנדערע טהיילען פֿון דער שול. די הויכע ליכטיגע פֿענסטער זענען פֿער'מיאוס'ט געוואָרען צוליעב דעם ענגען ראַהמעננעץ פֿאַר די שוויבען. מען האָט זיך ניט געסטאַרעט אַריינצוברייגגען אין דעם בנין דעם אַלטען מזרח־גייסט, אָדער דעם גייסט פֿון די אַלטע פּוילישע יודישע הילצערנע שולען, וועלכע הערר בערסאָן האָט אַמאָל ענטדעקט און בעשריבען. און מען פֿיהלט זיך דעריבער אין דער שול ווי עפּיס אין אַ קאַלטען ניט היימישען חדר.

דאָס וואָס די שול האָט ניט געקענט דערוואַרעמען דורך איהרע שענקייט אַ יודיש הערץ, האָט געפּרובט טהון דער אָרגאַן מיט זיינע ערנסטע טיעפֿע טענער און דערנאָך דער נייער קאַנטאָר פֿון כאָרשול. עס איז געוועזען אַ פֿערגניגען צו הערען די יונגע פֿרישע שטימע פֿון הערן סערוואַטאָר. איך האָב שוין לאַנג ניט געהאַט אזא הנאה פֿון מנחה ווי אין דעם טאָג. און זיך צוהערענדיג צו דער קדושה האָב איך שוין כמעט פֿערגעסען, אַז איך שפּאַר זיך אָן אויף אַ גריכישען זייל, וואָס פּאַסט צו אַ יודישער קלויז, ווי אַ ארבעס צום וואַנד.

פֿון שול האָט זיך דער עולם צונויפֿגעקליבען אונטער אַ גרויסען געצעלט, בעפּוצט מיט גירליאַנדען און בלומען. שורות פֿון שטוהלען זענען געשטאַנען פֿאַר דער רעדנער־בימה, אויף וועלכע עס זענען געזעסען די גבאים פֿון בקור חולים. ה. י. בערסאָן, ה. בערגסאָן און דר. קראַמשטיק האָבען אין לענגערע רעדען דערצעהלט די היסטאָריע פֿון נייעם בקור חולים, אָבגעגעבען אַ קורצען בעריכט פֿון די הוצאות וואָס זענען אַוועק, ערקלערט די ניצליכקייט פֿון דעם נייעם יסוד און געדאַנקט די פֿערשטאָרבענע און די לעבענדיגע הויפּט־מתעסקים פֿאַר די אַרבייט און מיה, וואָס זיי האָבען פֿערווענדט אום אויסצופֿיהרען דעם פּלאַן פֿון אַ נייעם בקור חולים.

דער נייער בקור חולים האָט אָבגעקאָסט איין מיליאָן און 200 טויזענד רובל. עס ליגט אויף איהם אַ חוב פֿון 350 טויזענד רובל. צוליעב די ישתדלנות פֿון פֿערשטאָרבענעם וואַוועלבערג האָט באַראָן הירש מיטגעהאָלפֿען מיט 100 טויזענד רובל. די איבריגע 550 טויזענד האָט געגעבען די ווארשויער געמיינדע פֿון איהרע אייגענע מיטעל. איינער פֿון די גרעסטע מתעסקים אין דעם ענין איז געוועזען דער בעקאַנטער פֿערשטאָרבענער דר. ל. נאַטאַנזאָהן.

נאָך די רעדען פֿון די גבאים איז דער עולם אַוועק צו די פּאַוויליאָנען, וואו עס ליעגען די קראַנקע. פֿאַראויס זענען מיטגעגאַנגען די דאָקטוירים וועלכע האָבען געגעבען דעם פּובליקום די נויטהיגע ערקלערונגען און זיי געפֿיהרט פֿון חדר צו חדר, פֿון איין אָבטהיילונג אין די אַנדערע.

דער בקור חולים בעשטעהט פֿון 15 גרויסע געמויערטע בנינים. עס געפֿינען זיך אין איהם 615 פּאַמיעשצעניעס, 250 חדרים פֿון זיי געהערען אָן צו די קראַנקע. עס געפֿינען זיך איצט איין ביז 550 קראַנקע, עס קענען אָבער אויפֿגענומען ווערען ביז 700.

פֿון די 15 בנינים זענען 7 פּאַוויליאָנען, דריישטאָקיגע מויערען, אָבגעטהיילט פֿאַר קראַנקע.

אין ערשטען פּאַוויליאָן פֿאַר חירורגישע צופֿעלע געפֿינען זיך 124 בעטען, 2 גרויסע אָפּעראַציאָנס־זאַלען און 4 קלענערע. אין צווייטען 72 בעטען און 4 אָפּעראַציאָנס־צימער. איין העלפֿט איז פֿאַר פֿרויענקראַנקהייטען און געבערערינען, די אַנדערע פֿאַר אויגענקראַנקהייטען. אין דער אָבטהיילונג פֿאַר אויגענקראַנקע געפֿינען זיך צוויי פֿינסטערע צימער פֿאַר אויגען־אונטערזוכונגען. אין דריטען פּאַוויליאָן פֿאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען געפֿינען זיך 64 בעטען. פּאַוויליאָן נומער 4 נעמט אויף קראַנקע מיט לונגען־האַלז־ און אויערקראַנקהייטען. פּאַוויליאָן נומער 5 איז פֿאַר אַנשטעקענדע קראַנקהייטען, האָט 72 בעטען, 2 אָפּעראַציאָנסצימערן פֿאַר קינדער מיט שווערען דיפטעריט. ער איז געבויט מיט פֿיער הויפּט־מחיצות אין פֿאָרם פֿון אַ צלם מיט בעזונדערע גענג, כדי דער קראַנקער פֿון איין אָבטהיילונג זאָל ניט קענען אַריבערשלעפּען זיין קראַנקהייט אין די אַנדערע. דער פּאַוויליאָן איז געטהיילט אין אַכט אונטער־אָבטהיילונגען, און אַלע זענען פֿון איינאַנדער אָבגעשיידט. פּאַוויליאָן נומער 6 איז פֿאַר אינערע און נערווענקראַנקהייטען, האָט 80 בעטען, עלעקטרישע אַפּאַראַטען, בעדער א. ז. וו. פּאַוויליאָן נומער 7 איז פֿאַר געשטערטע, האָט 100 בעטען. אויסערדעם איז נאָך דאָ אַ אָבטהיילונג מיט 16 בעטען פֿאַר די אויסגעהיילטע, נאָר אָבגעשוואַכטע קראַנקע, כדי זיי ניט אַרויסצולאָזען ביז זיי וועלען זיך דערהאָלען פֿון זייער שוואַכקייט. ווען מען בערעכענט, אַז דאָס בעסטע קריסטליכע קראַנקענהויז אין ווארשא האָט אין דער דאָזיגער אָבטהיילונג מעהר ניט ווי 12 בעטען, וועט מען ערשט פֿערשטעהן ווי אויך אין דער הינזיכט איז דער יודישער בקור חולים אַ מוסטער פֿאַר אַלע אַנדערע.

דאָס יודישע קראַנקענהויז איז איינגעריכטעט אויפֿ'ן בעסטען אופֿן נאָך די נייעסטע מוסטערן פֿון די אייראָפּעאישע קראַנקענהייזער. עס מעג דרייסט שטעהן אין איינער פֿון די גרעסטע שטעדט אין דייטשלאַנד אָדער אין פֿראַנקרייך. עס האָט אַלע נויטהיגע אינסטרומענטען און הילפֿסמיטעל און איז פֿערזאָרגט מיט דעזינפֿעקציאָנס־קאַמערען, מיט אַ אויסגעצייכענטער קיך און אַ העכסט פּראַקטישע וועשעריי, וואָס אַרבייט מיט דער הילף פֿון מאַשינען. אומעטום גאַזבעלייכטונג אין דאַמפֿ הייצונג און וואו מען דאַרף עלעקטריע. אַ גוטען איינדרוק מאַכען די פֿרייע ליכטיגע באַלקאָנען, וואו לונגענשוואַכע קראַנקע קענען צוברייגגען אויף פֿרייער לופֿט. אויך די אויסגעצייכענטע פֿערבינדונג פֿון אַלע אָבטהיילונגען צווישען זיך דורך טעלעפֿאָנען דערלייכטערט די אַרבייט און די צונויפֿטרעפֿענישען צווישען די דאָקטוירים און דער דיענערשאַפֿט אין בעסטען אופֿן.

געהענדיג דורך די חדרים פֿון די קראַנקע בעמערקט מען אָפֿט אַ מאַרמאָרנעם טאַוועל, אויף וועלכען אין גילדערנע בוכשטאַבען שטעהען אויסגעקריצט די נעמען פֿון די בעלי צדקות, וועלכע האָבען מנדב געוועזען 10 טויזענד רובל אויף די איינריכטונג פֿון איין קראַנקענצימער.

א סך נעמען האָבען מיר נעליייענט, נאָר דעם נאָמען פֿון באראָן הירש האָבען מיר ניט געפֿונען. צי שעמט מען זיך מיט אויסלענדישען יודישען צדקה־געלד? צי קענען דען יודישע צדקה־געלד אויסלענדיש זיין? אָדער צי זעהען מיר אין דעם איינעם פֿון די אסימילאטאָרישע קונסטשטיקליך?

איידער מיר געהען אַרויס פֿון דער קליינער יודישער שטאָדט פֿאר קראַנקע, וואו עס געפֿינען זיך 212 שטענדינע בעאַמטע, וואו עס קומען טעגליך 37 דאָקטוירים, פֿון וועלכע עס וואָהנען דאָרט שטענדיג 9, — וואַרפֿען מיר א שנעלען בליק אויף דעם אויסערען פנים פֿון אלע די 15 געביידען און האָבען דאסזעלבע אונאנגענעהם געפֿיהל, ווי ביים אריינגעהען אין שול פֿון בקור הולים. די בנינים מאַכען אויסערליך א איינדרוק פֿון קאזארמעס. דען די ווארשויער, וואָס שטאלצירען מיט זייער פֿיינעם געשמאַק, האָבען ניט געפֿונען פֿאר נויטהיג צו געבען א שענעם אויסזעהן, אזא טייערען יסוד. אומעטום אין דער וועלט, דער דייטש, דער פֿראנצויז, סטארעט זיך, אז דאָס וואָס איהם איז ליעב און טהייער זאָל אויך זיין שען, ער וויל אז דער קראנקער זאָל ביים שפאַצירען געהן דאָבען אויף וואָס צו קוקען מיט פֿערגעניגען, ער זאָרגט פֿאר דעם געשמאַק פֿון דעם קראנקען און געזונדען און בויט זיינע שולען, זיינע קראנקענהייזער, אלע בנינים וואו מענשען קומען צוזאמען און פֿערברייגגען לענגערע צייט — אין א געוויסען שענען סטיל.

די ווארשויער האָבען אין דער הינזיכט פֿון איירא̄פּא וועניג געלערנט. צוגלייך מיט דעם קליינען ליטווישען קרעמער ווייסען זיי ניט, אז א פֿאלקסגעביידע דארף זיין אויך אויסערליך שען. הערר דר. קראַמשטיק האָט אין זיין רעדע געזאגט, אז א קראנקענהויז, וואָס פֿיהרט זיך גוט, איז אויך מחנך דעם קראנקען פֿון פראָסטען המון. ווען די ערציעהונג פֿון פראָסטען המון איז איהם אזוי וויכטיג, פֿאר וואָס וויל ער אין איהם ניט וועקען א בעגריף פֿון שענע פֿאָרמען, פֿאר וואָס האָט ער און די אנדערע גבאים זיך ניט געסטארעט צו בויען די פאַוויליאָנען שענער און געשמאַקפֿאָלער?

איבריגענס, די פֿעהלערן, וואָס מיר האָבען דאָ אנגעמערקט, זענען אלגעמיינע יודישע פֿעהלערן. די ווארשויער אסימילאטאָרען זענען דאָך סוף כל סוף פֿאָרט אייגענע יודען, און וואָס זאָלען מיר בעשולדיגען איינצעלנע מענשען? וואָס איז שולדיג ר׳ ישראל פֿאר „כל ישראל“?

איך בין פֿאָרט צופֿריעדען מיט דעם אויסגעצייכנעטען קראנקענהויז און ווען איך וואָלט געווען א רב אָדער א דין, וואָלט איך געוויס די יודישע געמיינדע מיין ברכה געגעבען אויף היינט און אויף ווייטער.

פֿערלאָזענדיג דעם לאנגען גרינעם הויף פֿון בקור חולים, האָב איך געהערט די ניפֿטיגע רעד פֿון די קריטיקער. די קראנקענצימער זענען לאנג און נידריג. מען האָט אויסגעבויט גרויסע פאַוויליאָנען, מען איז פטור געוואָרען פֿון דעם חושכ׳דיגען הויז אויף פּאָקאָרנער גאַס, מען איז אָבער ניט בעפֿרייט געוואָרען פֿון שלעכטען דיענערפערזאָנאל. די וועכטער׳ס און וועכטערקעס קריגען אזא קליינעם געהאַלט, אז קיין רעכטער טויגענדיגער מענש וועט אין נייעם הויז ניט וועלען אָנקומען.

דער בקור חולים ליגט צו ווייט אָב פֿון ווארשוי, ער איז ניט פערבונדען דורך דעם טראמוואַי, און ביי נאכט איז א סכנה אליין צו געהען. נאָך 9 א זייגער וועט קיין דאָקטאָר ניט קענען און ניט ווערלען בלייבען אין אזא אָבגעלעגענעם אָרט. מען האָט גערעדט וועגען די איבריגע הוצאות, וואָס איז געמאכט געוואָרען, ווי אונפראקטיש די גבאים זענען געווען אין א סך זאכען א. ז. וו. א. ז. וו. א. ז. וו. די קריטיק האָט געמאַכט אויף מיר א קליינעם רושם. די ווארשויער געמיינדע לעבט גאָט צו דאנקען און וועט זוכען צו פֿערבעסערען די חסרונות פֿון קראַנקענהויז. די טראַמוואַי־פֿערבינדונג איז אין ווארשוי לייכט אויסצופֿיהרען. דער נידריגער דיענערפערזאָנאל וועט זיך בעסערען, ווען מען וועט ניט שוינען די מיטעל דערצו, און דאָס, וואָס איז היינט ביי ווארשוי א אָבגעלעגענער אָרט, ווערט אין א יאָהר 3—5 פֿערשמאלצען מיטן צענטר פֿון שטאָדט. מען דאַרף ניט פֿערגעסען, אז די ווארשויער געמיינדע איז ניט רייך, אז דעם בקור חולים האָט ניט געבויט א רעגירונג, זי איז ניט קיין אוניווערזיטעטס־קליניק, זי איז א שטאָדט־קראנקענהויז, און ניט קוקענדיג אויף מאַנכע חסרונות, איז עס איינע פֿון די בעסטע קראנקענהייזער אין פוילען איבערהויפט.

איך האָב זיך דערמאָנט אָן דעם אלטען בקור חולים אויף פּאָקאָרנע *), אָן דעם אונגעזונדען, שמוטציגען און ענגען שטייג, וואָס קוקענדיג אויף איהם פֿלעגט שוין אננעהמען א חלשות, און האָב זיך געפֿרעהט, דאָס די ווארשויער געמיינדע האָט ארויסגעצויגען זיינע קראנקע פֿון פֿינסטערען לאָך אויף פּאָקאָרנע און האָט אויפֿגעבויט פֿאר זיי א גאנצע קאָלאָניע פֿון אויסגעצייכנעטע גוט איינגעריכטעטע פאַוויליאָנען.

דר. בערלינער.

יוּדִישֶׁע שְׁטֶעדְט אוּן שְׁטֶעדְטְלִיךְ.

דעם פֿרייטאָג, ווי אַלע פֿרייטאָג, זייט איך בין מְגוּלְגָל געוואָרען אין א ביהן, האָב איך מיך גענומען צו מיין ז י ס ע ר אַרבייט.

איך האָב מיר אָנגעלעגט אַ גרויסען באַרג צייטונגען, אַ קליין בערגיל בריעף, איינגעטינקט די פֿעדער און — —

דין־דין־דין!

עס קומט אַריין אַ גוטער בעקאַנטער, אַ יונגער מאַן. ער זעהט וואָס איך טהו, אייגענטליך — וואָס איך וויל טהון, און פֿערציהט די נאָז:

— ווייטער?

— מען מוז!

— ניין, — דעם אֱמֶת זאָגענדיג, עס איז נישט פֿאַר דיר, דו ביסט איין צו אַ ל ט ע ביהן, גיסט וו ע נ י ג האָניג, דערפֿאַר בייסען — בייסט דו צו פֿיעל; די גאַל וואַקסט מיט די יאָהרען; דאָס האַרץ, אַ פּנים — נישט! לאָז אַ י ו נ ג ע ר ן אויף דיין אָרט... לאָז ער קוקען אויף שטעדט און שטעדטליך מיט ה ע ל ע ר ע אויגען...

— מיט ראָזיגע ברילען?!

— זאָל זיין אַזוי! ביי דיר ווערט שוואַרץ פֿאַר די אויגען.

עס איז בעקאַנט: אַ גוטער פֿריינד זאָגט מוּסר; אַ יוד קען בעסער...

— אַדְרַבָּא — זאָג איך — פּריוו דו אַמאָל, פֿערטרעט מיך איין איינציגע וואָך... זע׳ן דיך.

---

*) דער אַלטער בקור חולים איז געבויט געוואָרען אין יאָהר 1744. פֿריהער איז ער געשטאַנען אויף זעלנא־גאַס. שפּעטער איז ער אַריבער אין די מאַרשאַלקאָווסקאַ. אין די 30 יאָהרען האָט מען די יודען צוזאַמען מיט׳ן בקור חולים פֿערטריבען פֿון דער גאַס מאַרשאַלקאָווסקאַ, מען איז דאַן אַריבער אויף נאַוואַליפּיאַ און פֿון דאָרטען אויף פּאָקאַרנע. ער פֿלעגט אויפֿנעהמען קראַנקע ביז 400. ווען מען זאָל איהם פֿון גרונד אויס אומבויען קען ער נאָך איצט זיין ניט קיין שלעכטער בקור־חולים מיט אונגעפֿעהר 180—200 בעטען.

ער שמייכעלט און זעצט זיך. „נאַ — דאַ צייטונג, דאַ בריעף — אַרבייט! פּאַפּיער ווי האָליץ!“

איך געה שפּאַציערען...

איך האָב אָבשפּאַציערט, אָבגעדריקט הינדערט פערשוויצטע הענד, חרב געמאַכט אַ קאַפּעליוש מיט גריסען זיך, אויסגעפּלוידערט „וואָס נור אין דער קוואַרט“ און קום צוריק — —

מיין פרעהליכער יונגער מאַן זיצט זויער ווי אַ ציטרין; אַ טרוקענע פעדער אין האַנד, אַ לעערער בויגען פּאַפּיער פאַר דער נאָז... די צייטונגען מיט די בריעף צעוואָרפען...

— נו!

— ווייניג מאַטעריאַל.

— איז נישט! ענפער איך, מכלומרשט קאַלטבלוטיג... און גלאַט פרעג איך — וואָס הערט זיך נייעס?

— אין מאָסקווי וועט מען אפשר יאַ צונעהמען יודישע סטודענטען... קיין סלאָוויאַנסק לאָזט מען נישט קומען... אין מאַסען גימנאַזיעס נעמט מען קיין יודישע פּאַפּירען נישט צו; עס זענען געבליבען „10% פון פאַר־יאָהרען...

— נו, דאָס ווענדט זיך נישט אין אונז... אָבער פון אונזער צד..

— פון אונזער צד — זייערט ער פון צווישען די צייהן — צוויי „סצענקעס“...

— למשל?

— אין הייסען (פּאָדאָלער גוב') געהען אַרום צוויי יונגע לייט, אפשר בחורים, צוזאַמענגעהמען נדבות אויף באַברויסקער נשׂרפים. זיי קלינגען אָן ביי אַ גרויס עלעגאַנט הויז, מען לאָזט זיי אריין אין פאָדער־שטוב. פון זאַלאָן הערט זיך אַ ויכוח. דער גביר רעדט הויך מיט דער גבירה. עס געהט וועגען „יאָ געבען, נישט געבען“ — ערשטענס באַברויסק — מעבר לים, און צווייטענס — ווער געהט? יונגע־לייטליך, אוודאי אפּיקורסים, לכל הפחות — ציוניסטען, נאַציאָנאַליסטען און אפשר גאָר „סיציליסטען“... נישט געבען איז אויך נישט גלייך... צום שלים־מזל קענען די יונגע־לייטליך שרייבען. באַלד וועלען קלינגען די גאַזעטען“... אזוי לאַנג, אזוי ברייט, ביז עס איז געבליבען, די גזירה זאָל אַרויס־טראָגען 20 קאָפּ... אריינלאָזען די „שקצים“ אוודאַי נישט! און די נבירה האָט גענומען ביים גביר 4 צעהנערליך און איז אַרויסגעקומען צו די יונגע לייט אין פאָדערהויז אריין, און דערלאַנגט אַ גילדען! אַ צעהנעריל האָט זי זיך געהאַלטען...

— און זיי האָבען גענומען?

— גענומען, פאַר אַ מצוה געהאַלטען...

— און די צווייטע סצענע? פרעג איך.

— די צווייטע בעשרייבט דער הוראָדנער רב.

— דער הוראָדנער רב שרייבט סצענקעס?

— עט... עס געהט וועגען דעם, וואָס מען בעשולדיגט די רבנים, אַז זיי פיהרען שלעכט די מעטריקיל־ביכער... פערשרייבען „נח מיט זיבען גרייזען“ די לעבענדיגע, מעקען נישט אויס די טויטע; לויט זייערע ביכער האָבען חתונה בעווייבטע מיט אשת־איש'ן, עס גט'ן זיך בחורים מיט בתולות... מיט איין וואָרט אַ מיש־מאַש מיט גרייזען, און „ר' יעקב משלם“, מען צאָהלט קנס פאַר נישט געשטויגענע יונגליך!

— געוויס!

— איינער, למשל, האָט איין זוהן, קוים געקריגען אַ בן־זכר, אויף אַ צווייטען אזוי גיך רעכענט מען נישט. דער איז אָנגעקומען מיט... מיט דער הילף פון דאָקטוירים און רביים. גיט ער איהם חאָטש צוויי נעמען; נאָך זיין פּאָטער און נאָך איהר פאָטער... דער רב האָט קיין צייט נישט, פערשרייבט ער דערווייל איין נאָמען... דער בן־זכר וואַקסט, האָט חתונה, מאַכט מען איין אַקט, פערש־רייבט דער רב אויך נור איין נאָמען, נאָר פונקט דעם צווייטען... פון איין זכר ווערט דעריבער צוויי... און שפּעטער בעצאָהלט ר' יעקב 600 רובעל קנס, בשעת ווען דער איינציגער בן זכר איז אויפ'ן עולם אמת, אָדער ער האָלט מלחמה אלס ענגלישער סאָלדאַט מיט די בויערן, אָדער אלס אַרגענטינער קאָלאָניסט — מיט'ן היישעריק, און ר' יעקב האָלט אויף איין אלמנה צי איין עגונה מיט קינדער...

— דאָס שרייבט דער הוראָדנער רב? דער עולם הויבט אָן זיך אליין צו שמייסען?

— ניין דער הוראָדנער רב זאָגט, אַז דאָס אַליץ איז אמת, נאָר נישט די רבנים זענען שולדיג, ער שטעלט פאַר אַ סצענע:

עס קומט אַריין איין אַלטע יודענע:

— גוט מאָרגען, רבי.

— גוט יאָהר. וואָס פערלאַנגט איהר, בעל־הבית'טע?

— אַ שענע בעל־הבית'טע, נאָר נישט אין דעם בין איך אויסען... כ'האָב נישט קיין צייט, נישט דעם קאָפּ דערצו... אָט ליגט אַ יולדת, אַ טהיר־אָן־טהיר, אָהן, אימשטיינס־געזאָגט, אָהן אַ העמד...

— ווילט איהר, הייסט עס, אַ נדבה?

— חלילה... און אפשר דאָס אויך — נאָר דערווייל בין איך גע־קומען פערשרייבען דעם בן־זכר... אַ שענער בן־זכר — שען ווי אַ ציטרין, נאָר פערשרייבען מוז מען דאָך... משה'לע הייסט ער...

— און וואו איז דער פאָטער?

— וואו ער איז? איך ווייס, וואו ער איז! אַוועקגעפאָהרען איז ער! זיין נאָמען, רבינו של עולם, זאָל אַהיים קומען! איבערגעלאָזט איין עגונה מיט קינדער און אין אַכטען הדש... הייסען הייסט ער, דער פאָטער, יענקיל...

אַז „יענקל“ קען זיין יעקב; עס קען אויך זיין יאַקוב; עס קען זיין: יעקעל, יאַקעל; אמת, — עס קען זיין „יענקעל“ אויך...

— ניין, בעל־הבית'טע, אזוי שרייבען קען מען נישט. האָט איהר נישט זיין מעטריקע, אָבער איין אַנדער כתב, מען זאָל וויסען, ווי ער הייסט? אַקוראַט, ווי אזוי ער שרייבט זיך!

— אַ נייער רב — זיפצט די יודענע — מיט נייע גזרות! וואו זאָל איך נעמען כתבים? איך בעט אייך, רבי, צי האָב איך צייט דערצו? עס ליגט אַ יולדת, עס נאָגט זי ביים האַרץ, איך בין אַ פרעמדע, נור פאַר רחמנות... נו, זאָל איך אייך זוכען כתבים? איך בעט אייך, רבי, אויף גאָטס בעראָט האָב איך זי איבערגעלאָזט...

דער רב פּרובט זיך נאָך!

— אָהן דעם קען מען נישט! שטעלט ער אָב אַ שאַרף פּנים מיט אַ האַרט קול...

— גאָט איז מיט אייך, רבי — צוגיעסט זיך די יודענע — צי זייט איהר קיין יוד נישט, צי האָט איהר קיין יודיש האַרץ נישט? איהר זייט אזאַ מחותן מיט דער זאַך ווי איך... פאָהרט איהר קיין אַמעריקאַ זוכען ביים ימח־שמו'ניק כתבים... וואָס ווילט איהר פון מיינע אַלטע יאָהרען, נעכט שוין נישט געשלאָפען!

און דער רב פערשרייבט, אַז אַ זוהן געהאָט האָט „יענקעל“, — אַ ברירה האָט ער?

דערנאך וועט זיך אויסווייזען, אז א נאמען געגעבען האט מען איהם „עקיבא", פערשריבען אויף אומות העולם לשון, האט מען קיבא. מיט דער צייט איז דערפון געווארען קובא; פון קובא איז שוין געווארען יאקוב, און פון יאקוב — ביי שלעכטע צייטען, וואס איז די גדולה? קראנק צו הייסען פראסט יענקעל? אויך א מיוחס, אהן א ביסען ברויט אין מויל...

— קען זעהר זיין...

— געוויס, אסך אמת שטעקט דערינען... פון דעסטוועגען...

מיין יונגע ציטרין פערשוויינט, איך אויך. מוסר זאגען איז אין שטעדט-און-שטעדטליך קיין ארט נישט.

— און אזוי, וואס הערט זיך? — פרעג איך ווידער איבער א ווײלע ארום?

— פון קאנעלע, קיעווער גוב׳, שרייבט מען א מזל-טוב. מען האט געעפענט א נייע קלויז, א טאלנער קלויז!

— שוהלען און בתי מדרשים פעהלען!

— נישט אין קאנעלע! לויט מען שרייבט: א גרויסע שוהל, א בית-המדרש, א מאקארער מנין. אומעטום גרוים. מען שוויצט נישט אפילו יום-כפור צו נעילה! מען בענראבט אין כמעט ווייסע טליתים...

— וואס דען?

— א מעשה: „כבודים פאר מכובדים" — א נייע קלויז — צוויי נייע גבאים; א חויץ גבאים, — צוויי נייע משנ יחים, מען זאל נישט רעדע ביים דאווינען!

— און ניי מחלוקת וועגען פעטע עליות...

— מחלוקת פעהלט סיי-ווי-סיי נישט! ערשטענס, איז א פראצעס וועגען א ירושה... א יוד איז געשטארבען און איבערגעלאזט ח"י זהובים ירושה... דערויף צוויי זיהן... איינעם אויפ׳ן ארט, דעם צווייטען אין ירושלים; אנטלאפען פאר „גלגול מחילות"... דער היימישער האט צו-גענומען די גאנצע ירושה; קהל שרייט, א רחמנות אויף א ירושלים-יוד... מען לאזט דעם גזלן נישט דאווינען בצבור! טהייל האלטען פון גזלנ׳ס צד...

צווייטענס, האט גאט אראבגעשיקט א פייער און אין זיין גרימ-צארן פערברענט דאס באד — לכל הפחות — איין עסק אויף יאהרען...

— און דריטענס?

— דריטענס? לאזט זיך א ביסיל הערען וועגען א גירוש... די שטאדט איז נישט זיכער שטאדט... קהל הענגט אויף א האהר!

מיר שווייגען ווייטער א ווײלע.

איך וויל דאך מיין יונגען גוטען פריינד אויסנוצען אין גאנצען און פרעג׳:

— און וואס הערט זיך וועגען צדקות, וועגען נייע חברות, וואס טהוען אונזערע יונגע לייט?

— אונזערע יונגע לייט הויבען זיך און פאלען...

אין פלאצק (פוילען) האבען יונגע לייט געגרינדעט א לעזע-ביבליאטעק... אליין נעקויפט, פון „מרבי השכלה" ספרים בעקומען... שוין 1000 ביכער געוועזען... אבאנענטען א הונדערט, לעזער — כפל-כפלים, ווי דער שטיינער איז! דער יונגער עולם איז אבער, שרייבט מען, מיעד געווארען, די ביבליאטהעק פאלט...

אין ווילנא (ירושלים דליטא) האט מען פערמאכט די יודישע אוונד-שולע; עס איז קיין געלד נישט דא צו פיהרען...

— צו אוונד-שולען דארף מען דאך „קליין-געלד", דירה קאסט נישט, אומזיסטיגע לעהרער געפינען זיך... וואס? בעלייכטונג, לעהר-מיטעל...

קליין געלד פעהלט אויך אמאל... אין דימער (קיעווער גוב׳) זענען אבגעפאלען יונגע לייטישע „בקור חולים", „גמילת חסדים", „לחם אביונים" — געבליבען זענען, די בשורות טובות, וואס מען האט געדרוקט, ביים עפענען, אין די צייטונגען; געבליבען זענען די ארימע לייט; געבליבען זענען אויך די אלטע חברות: חברה קדישא, חברה משניות, עין יעקב, „שומרים לבקר", חברה תהלים...

אין מאלין (אויך קיעווער גוב׳) האבען זיך פאר אפאר יאהרען די יונגע לייט אויפגעכאפט, אוועקגעריסען זיך פון פראפעראנס און סטוקולקע און „ראזוויאזויען" דורכאויס יודישע טעכטער, און געגרינדעט א תלמוד תורה... אויך פאר קליין געלד. דאס לאקאל — די ווייבערישע שוהל; מלמדים, ווי געוועהנליך, בחצי חנם: משכילים—לעהרער אומזיסט, סאמע „פאטשאטגע".. עס האבען זיך אויסגעקליבען איבער 100 ארימע קינדער... צוזאמענגענומען אלט-וואריג, אביסיל צוגעקויפט און געקליידט...

עס האט אבער נישט לאנג געדויערט, דער יצר-הרע פון קארטען און „יודישע טעכטער ראזוויוואיען" איז גרוים; יונגע לייט זענען אויך צוריק צו זייער ארבייט, און אין דער ווייבערשער שוהל זיצען אב-געריסענע 100 תלמוד-תורה-קינדער און קוקען, ווי די מלמדים זיצען און טרינקען טהיי מיט צוקער, דאס איינציגע, וואס די ארימע קינדער קענען זיי ברענגען...

— און שוין?...

— כמעט שוין... עטליכע פראצעסען... יודען פאהרען קיין פעטער-בורג און מאסקוי אהן ערלויבניש און דער מיראוואי פסקיט קנס, 10 רובל, 15 רובל, ווי אמאל, ווי וועמען...

ווארשויער יודישע שפיטאל-דאקטוירים פראצעסירען זיך מיט ווארשויער-קהל, מען זאל זיי בעפרייען פון אבצאהל אויף קהל׳שע זאכען. ערשטענס, זענען זיי „נעענדיגטע" און וואלטען אין דעם איבריגען רוסלאנד נישט געצאהלט קיין קאראבקע, צווייטענס, זענען זיי „טשינאווניקים", און טשינאווניקים זענען על-פי-דין פטור פון אלערליי אבצאהלען... „אקושארקעס" אין ליטא און אין דרום-רוסלאנד פיהרען פראצעסען געגען בעל-טאקסע׳ס, כאשר בכן — זיי זענען אויך „געלעהרטע" און עס קומט זיי כשר פלייש אהן „קאראבקע" אויף יודישע זאכען... א פראצעס אין אדעס צווישען צוויי מוהלים וועגען א בלבול... איין אלטער מוהל, אהן א פארטוך, אהן דעזינפעקציע און אהן וויזיט-קארטען, האט מוציא-שם-רע געוועזען אויף א נייעם מוהל מיט א פארטוך, וויזיט-קארטען, דעזינפעקציע און א גאנץ קעסטיל כלים פאר זיך, — אז ער, דער נייער מוהל, האטש ער דרוקט אויף זיינע וויזיט קארטען: „ספע-ציאליסט, יודישער ריטואל אפעראטער", קען נישט אויסציהען קיין מעסעריל... און דער נייער מוהל האט זיך געפונען בעליידיגט און „איינ-געגעבען אין סוד"...

וואס נאך?

אין פאלטאווע וועט זיין א גרויס משפט... א משפט פון איין ארגאניזירטער באנדע צו בעפרייען פון מיליטער מיט דער הילף פון פערשיעדענע קונצען, אלערליי קראצערייען און פערריכטערייען אין מעטריקעס און ביכער, ווי אויך פון פערשיעדענע קינסטליך געמאכטע פעהלער...

די בעפרייער, נאַטירליך, זענען נישט קיין "בני־ברית", צום סאַמערראַדנע שטראָדעל לאָזט מען קיין יוד נישט צו — אָבער די מעקלער, די דאָקטוירים: האָלווערג, נאָבינסקי, גאָלבערג, — דאָס זענען שוין יודען... ס'רוב בעפרייטע אוודאי...

— נאָ!

און ער וואַרפט אַוועק די פעדער און שטעהט אויף פון אָרט.

— שרייב דו!

איך זעץ מיך גאַנץ רוהיג אויפצושרייבען דאָס געשפרעך.

— עִקר שָׁכַחְתִּי — גיט ער צו — די השכלה געהט, זי פאָהרט... זי איז שוין געקומען אפילו קיין ירושלים... עס האָט זיך דאָרט אַ ווייביל גע'סמט!

— פאַר וואָס!

— דער מאַן האָט זי נישט געוואָלט גט'ן...

און ער אַנטלויפט מיט מאָדנע־פינטעלדיגע אויגען...

און איהר האָט דערווייל "שטעדט און שטעדטליך" און, מיר און אייך צו לאַנגע יאָהרען, פון דער אַלטער

ביהן.

די מיליאָנען פון דער פרוי העמבער.

א אויסערגעוועהנליכער און אונגלויבליכער שווינדעל, וואָס אין קיין ראָמאַן וואָלט מען דאָס גאָר ניט געקענט אויסטראַכטען, האָט פּאַסירט אין אמת'ן אין פּאַריז, אַלע בלעטער פון דער גאַנצער וועלט זענען פול מיט די פרטים פון דער געשיכטע, און פון דרייפוסעס געשיכטע אָן האָט זיך דאָס פובליקום אַזוי ווייט ניט פאַראינטערעסירט מיט א פּראָצעס ווי מיט דעם דאָזיגען גרויסען שווינדעל. דאָס איז איין געניאַלער שווינדעל, איין פאַנטאַסטישע רויבערגעשיכטע, וואָס פערלויפט ניט אין דער וועלט, און די דאָזיגע גאַנצע געשיכטע האָט אויסגעפיהרט אַ איינפאַכע פרוי, וואָס איז געבוירען אין אַ דאָרף.

אין איינער פון די שענסטע גאַסען אין פּאַריז האָט געוואָהנט פון לאַנגע יאָהרען דער פריהערדיגער דעפּוטאַט פון פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט, פרעדעריק העמבער, דער זוהן פון פערשטאָרבענעם יוסטיץ־מיניסטער, מיט זיין פרוי, געבוירענע דאָריניאַק, מיט זיין שוועגערין פרייליין מאַריע דאָריניאַק און מיט א סך דיענערשאַפט. די העמבערס האָבען געפיהרט זעהר אַ גלענצענדעס לעבען מיט פיעל לוקסוס, און אין זייערע פּרעכטיגע זאַלאָנען האָבען זיי אויפגענומען פּאָליטיקער, קינסטלער, שריפטשטעלער און אַ גרויסען טהייל פון דער רייכער פּאַריזער אַריסטאָקראַטיע. דער געוועזענער פּרעזידענט פון דער פראַנצויזישער רעפּובליק פעליקס פאָר מיט זיין פאַמיליע זאָלען אויך געהערט האָבען צו די געסט פון די העמבערס. די פּרעכטיגע זאַלאָנען זענען געוועזען בעהאַנגען מיט טהייערע בילדער פון די גרעסטע מאָלער, און צווישען זיי איז אויך געוועזען דער פּאָרטרעט פון דעם פאָטער העמבערס, דעם געוועזענעם יוסטיץ־מיניסטער, איין מאַן וואָס האָט זיין גאַנץ לעבען לאַנג געגאָלטען פאַר אַ מוסטער פון עהרליכקייט. הערר העמבער האָט זיך ווייניג פערנומען מיט געשעפטליכע זאַכען, ער האָט זיך נור אינטערעסירט מיט מאָלעריי, מיט פּאָעזיע, און האָט איבערגעלאָזען זיין פרוי די זאָרגען פאַר אַלעס איבריגע. די פרוי העמבער איז געגען פופציג יאָהר אַלט, וועדט אויס קיהל און האַרט און האָט זיך זעהר פיעל פערנומען מיט צדקה־זאַכען. די פּערזאָנען, וועלכע האָבען פערקעהרט אין זייער הויז — און אויך אַנדערע וואָס האָבען דאָרטען ניט פערקעהרט — האָבען געוואוסט גאַנץ גענוי, פון וואַנען עס שטאַמט דאָס קאָלאָסאַלע פערמעגען פון די העמבערס. מען האָט געוואוסט, אַז אין יאָהר 1880 איז אין ניצא געשטאָרבען איין אַמעריקאַנער מיליאָנער, אַ געוויסער קראָוופאָרד, און דער קראָוופאָרד האָט אָבגעזאָגט אין זיין צוָאָה זיין גאַנצעס פערמעגען פאַר דאָס פרייליין טהרעזע דאָריניאַק, דאָס איז די איצטיגע פרוי העמבער. מען האָט געוואוסט, אַז די ירושה האָט בעטראָגען רונד 100 מיליאָן פראַנק, און אַז די העמבערס האָבען זיך נאָך אַנאַנד געמוזט משפּט'ן מיט צוויי פּלעמעניקעס פון דעם פערשטאָרבענעם קראָוופאָרד, וואָס האָבען אויך געהאַט אַ צוואה פון זייער פעטער, לויט וועלכען צוויי דריטעל פון דער ירושה קומט זיי. דאָס אַלעס אונגעפעהר האָט מען געוואוסט — דאָס הייסט מען האָט געמיינט און געגלויבט, אַז מען ווייס דאָס.

די פראַנצויזישע געריכטע האָבען דאָס אויך געגלויבט. אין יאָהר 1880, אַלזאָ מיט אַכטצעהן יאָהר צוריק, האָבען די פראַנצויזישע געריכטע צום ערשטען מאָל אָנגעהויבען זיך צו בעשעפטיגען מיט דעם דאָזיגען משפט. די ברידער קראָוופאָרד, די פּלעמעניקעס פון דעם פערשטאָרבענעם מיליאָנער, האָבען דורך די פערמיטלונג פון אַ אַדוואָקאַט בעשטריטען די גילטיגקייט פון דער צוואה, וואָס איז געווען פאַר דער פרוי העמבער. דאַן איז צווישען די ברידער קראָוופאָרד און מאַדאַם העמבער אָבגעמאַכט געוואָרען אַ פְּשָׁרָה, נאָך וועלכער די ברידער קראָוופאָרד האָבען זיך מתחייב געוועזען זיך אָבצוזאָגען פון אַלע פּרעטענזיאָנען, אויב מאַדאַם העמבער וועט זיי גלייך אויסצאָהלען 6 מיליאָן פון דער ירושה. אָבער באַלד נאָך דעם האָבען די קראָוופאָרד פון דער דאָזיגער פשרה חַרָטָה געהאַט; זיי האָבען ווידער אָנגעהויבען צו פּראָצעסירען און האָבען אַ אַנדער פשרה פאָרגעלעגט: פרייליין מאַריע דאָריניאַק, די שוועסטער פון מאַדאַם העמבער זאָל חתונה האָבען פאַר איינעם פון די צוויי ברידער קראָוופאָרד, גאַנץ גלייך וועלכען פון זיי ביידען, אָבער דאָס פרייליין האָט זיך דערפון אָבגעזאָגט, זי האָט ניט געוואָלט מאַכען אַ געשעפט מיט איהר האַרץ. אומזיסט האָבען אַלע פריינד פון זייער הויז אָנגעווענדעט די גרעסטע מיהע און געוואָלט איינרעדען, אַז דאָס פרייליין זאָל מרוצה ווערען אויף דעם שידוך — עס האָט ניט געהאָלפען. דערווייל האָט דער פּראָצעס ווידער גענומען געהען. ווען די ברידער האָבען געוואונען, פלעגט מאַדאַם העמבער אַפּעלירען, האָט מאַדאַם העמבער געוואונען, האָבען די ברידער אַפּעלירט, דערנאָך פלעגען זיי מאַכען אַ פשרה, און דערנאָך חרטה געהאַט און ווידער זיך גע'משפט. אַזוי האָט עס געדויערט ביז צו דער לעצטער צייט.

בְּשַׁעַת די אַלע פּראָצעסען און פערהאַנדלונגען האָט קיינער ניט געזעהן דעם אָריגינאַל פון דער צוואה, וואָס דער אַלטע מיליאָנער האָט געלאָזען. קיינער האָט אפילו ניט געקענט דערזעהען, ווער איינענטליך איז געוועזען דער דאָזיגער קראָוופאָרד און וואָס זענען געוועזען זיינע געשעפטען, פון וועלכע ער האָט זיך ערוואָרבען אַזוי פיעל מיליאָנען. מאַדאַם העמבער פלעגט דערצעהלען, אַז זי האָט איהם, נאָך אַלס יונגעס מיידיל דאָס לעבען געראַטעט, איין מאָל ווען ער איז געפאָהרען אויף דער אייזענבאַהן, און איז אַראָבגעפאַלען אָהנמעכטיג פון באַנק; דערנאָך האָט ער איהר אויס דאַנקבאַרקייט אָדער אויס ליעבע אָבגעזאָגט זיין גאַנצעס פערמעגען. קיינער האָט אויך די ביידע קראָוופאָרדס קיין מאָל ניט געזעהען, זיי האָבען פערקעהרט מיט די געריכטען נור דורך אַדוואָקאַטען. די אַדוואָקאַטען האָבען בעקומען בריעף געוועהנליך פון אַמעריקע, אַמאָל אויך פון לאָנדאָן. זיי האָבען אויך בעקומען שעק בעצאָהלט. נור איין נאָטאַריוס פון דער שטאָדט רואַן הערר דימאָן האָט אַמאָל ערקלערט, אַז ער האָט פּערזענליך די קראָוופאָרד'ס געזעהן, און די געריכטען, וואָס האָבען עטוואָס אָנגעהויבען חושד צו זיין, האָבען זיך גלייך בערוהיגט און זיך בעגניגט מיט דער דאָזיגער ערקלערונג. די וואָס האָבען פערלאַנגט צו זעהען דעם אָריגינאַל פון דער צוואה און די ווערטה־פּאַפּירען, וואָס האָבען געזאָלט אַנטרעפען 100 מיליאָנען, פלעגט מאַדאַם העמבער ווייזען אַ דאָקומענט, אין וועלכען זי האָט זיך מְתַחַיֵב געוועזען פאַר די ברידער קראָוופאָרד, צו האַלטען די צוואה און די ווערטה־פּאַפּירען אין איין פער'חתמ'עטען אייזערנען קאַסטען. דער קאַסטען איז געשטאַנען אין דריטען עטאַזש פון העמבערס הויז. אין דעם דאָזיגען דאָקומענט איז געשטאַנען, אַז די גאַנצע ירושה זאָל צופאַלען צו די ברידער קראָוופאָרד, אויב מאַדאַם העמבער וועט עפענען דעם קאַסטען, איידער עס וועלען בעענדיגט ווערען די פּראָצעסען צווישען זיי.

אין די ערשטע פּראָצעסען, וועלכע מאַדאַם העמבער האָט געפיהרט געגען די קראָוופאָרד'ס, איז געוועזען איהר אַדוואָקאַט איהר שוועהר, דער דאָמאָליגער יוסטיצמיניסטער, דער שטרענגער און גערעכטער מאַן, ווי אַלע האָבען איהם געהאַלטען. דעריבער האָבען זיך די ריכטער אָפשר גאָר ניט

נעקימערט צו זעהען דעם אָריגינאל פֿון דער צוואה און דעם אינהאַלט פֿון דעם אייזערנעם קאַסטען. איבריגענס האָבען די ריכטער גאָר ניט געהאַט דאָס רעכט צו פֿאָדערן, מען זאָל זיי ווייזען די ציאה און עפֿענען דעם קאַסטען, ווייל דער משפּט איז נור נעגאַנגען איבער די פּשרות צווישען העמבער מיט די קראַוופֿאָרדס. דער ערשטער, וואָס איז נעקומען אויף דעם נעדאַנקען, אַז אפשר עקסיסטירען גאָר ניט קיין קראַוופֿאָרדס, איז נעוועזען וואַלדעק־רוססאָ. „וואָס זענען דאָס פֿאַר צוויי מיליאָנערען, וואָס האָבען ניט קיין בעקאַנטע בעשטימטע וואהנונג? מיר לעבען אין אַ יאָהרהונדערט, וואו מען דערנעהט אַלעס, און עס געפֿינען זיך דריי מענשען, דער אַלטער קראַוופֿאָרד און זיינע צוויי פּלעמעניקעס, וואָס מען איז אַזוי ניינעריג צו קענען און מען קען זייערע שפּורען אפילו ניט?" וואַלדעק־רוססאָ האָט דאַן נע'טענ'עט פֿאַר אַ בעל־הוֹב פֿון מאדאם העמבער.

פֿאַר אַ בעל־חוֹב... דען דאָס איז נאַטירליך די הויפּטזאכע. מאדאם העמבער האָט געהאַט בעלי־הוֹבוֹת פֿון אַלע זאָרטען און פֿון אַלע זייטען. אויף דעם סְמַך פֿון איהרע מיליאָנען־ירושה, וואָס זי האָט נאָך ניט געטאָרט אָנרירען, האָט זי געליהען מיליאָנען אויף מיליאָנען. איין הערר שאָטסמאַנס פֿון לילל האָט איהר געליהען 7 מיליאָן, דאָס באַנקהויז ושיראַר 6,200000 פראַנקס, מאַרשאַן פֿון דענקעק 6 מיליאָן, קאַטהען אין רובע 4 מיליאָ, דער דיאַמאַנטענהענדלער רולינאָ אין פּאַריז 4 מיליאָן, הערר חַלְפָן אין פּאַריז 1,200,000, פּאַל בערנאַר 3 מיליאָן, דומאַרע 1,800,000, אַפּענהיימער 1,700,000, בענאַא אַין פּאַריז 1,600,000. די באַנק דע פֿראַנס 1,700,000 קרעדי פֿאַנסיע 1,200,000 און נאָך פֿיעל חוֹבוֹת אונטער אַ מיליאָן. און סך־הכּל האָבען די העמבערס אָנגעליהען בערך 55 מיליאָנען, פֿון דער דאָזיגער סומע האָבען זיי 15 מיליאָנען אויסגעצאָהלט די זעהר אוננעדולדיגע מאַהנער.

די ערשטע קרעדיטאָרען האָבען אַזוי לייכט נעגעבען זייער געלד, ווייל דער יוסטיצמיניסטער העמבער האָט געהאַט אַזא גוטען נאָמען, און די שפּעטערע קרעדיטאָרען האָט מען נעוויזען בריעף פֿון די קראַוופֿאָרדס און די פֿערשיעדענע פּשרוֹת. קיינעם איז ניט איינגעפֿאַלען מסופּק צו זיין אין דער ירושה, און די פֿראַנצויזישע געריכטע האָבען אין די 18 יאָהר אַזוי פֿיעל אומשטענדליכע און קלוגע אורטהיילען געגעבען אין דעם משפּט. נאָך איצט, אַז אַ קליינער בעל־חוֹב האָט אָנגעקלאָגט פֿאַר'ן געריכט איבער זיין חוֹב, איז קיינעם נאָך ניט איינגעפֿאַלען, צו זעהן דאָ אַ שווינדעל. און איינער, וואָס האָט געווים ניט געדאַכט אָן דעם שווינדעל, איז געוועזען דער אָנגעזעהנער אַדוואָקאַט פֿון די העמבערס, הער דיבואַי, אָבער הערר וואַלדעק־רוססאָ וואָס האָט דער ערשטער אַמאָל חושד געוועזען אַ שווינדעל, איז געוועזען איצט מיניסטערפּרעזידענט, און די העכסטע ריכטער, איבערהויפּט דער פּרעזידענט פֿון קאַססאַציאָנסהאָף האָבען אָנגעהויבען צו טהיילען דעם חשד פֿון וואַלדעק רוססאָ; דאָס געריכט האָט דעריבער איצט בעשלאָסען צו עפֿענען מיט געוואַלט דעם בעריהמטען אייזערנעם קאַסטען, אויב די העמבערס וועלען זיין דערביי אָדער ניט.

די העמבערס זענען ניט געוועזען דערביי, בשעת מען האָט דעם קאַסטען געעפֿענט. זיי זענען אַלע פֿערשוואונדען געוואָרען. דעם אָווענד פֿריהער זענען זיי נאָך געוועזען אין זייער לאָזשע אין טהעאַטער, זיך געוויזען פֿאַר דעם נייגעריגען פּובליקום, וואָס האָט געוואוסט, אַז מאָרגען וועט מען עפֿענען די מיליאָנען. דער פּרעזידענט פֿון געריכט איז נעקומען בכבודו ובעצמו צו זיין ביי אַזא וויכטיגער צערעמאָניע ווי צו עפֿענען אַ קאַסטען פֿון 100 מיליאָנען. אַ גרויסע מענגע מענשען האָט זיך צוזאַמענגעקליבען ביי'ם הויז. אַז דיביידע שלאָסערס האָבען נאָך לאַנגער מיהע און אַרבייט אויפֿגעהויבען דאָס דעקיל פֿון קאַסטען, האָט מען דאָרטען געפֿונען... עטליכע אַלטע צייטונגען און אַ הוזענקנאָפּ, אַנשטאַט די 100 מיליאָנען! די בעלי חובות, וואָס זענען נעקומען צו דער צערעמאָניע, זענען נעבּיך זעהר בלאַס געוואָרען, און העמבערס אַדוואָקאַט דיבואַי איז געפֿאַלען אין חלשות. די העמבערס זענען אַנטלאָפֿען; מען רעכענט אַז זיי זענען אַוועק קיין אַרגענטינאַ אויף זייער אַ'נ'אייגענעם שיף. די פֿראַנצויזישע רעגירונג האָט בעשטימט אַ פּרעמיע פֿון 25,000 פֿראַנק דעם, ווער עס וועט מודיע זיין דער פּאָליציי, וואו זיי זענען.

יעדער טאָג בריינגט אַרויס אַלץ נייע פֿערברעכע, וואָס די העמבערס האָבען בעגאַנגען. אַ אַלטע אלמנה גילאַר, וואָס פֿאַר צוויי מיט אַ האַלב יאָהר צוריק, האָט צו שטרענג געקלאָגט פֿאַר'ן געריכט אויף זיי, ווייל זי האָט ניט געקענט בעקומען איהר געלד — עטליכע הונדערט טויזענד פֿראַנקס פֿאַר אַ מאַיאָנטעק, וואָס זי האָט זיי פֿערקויפֿט, — איז ערקלערט געוואָרען פֿיר אַ משוגענע דורך אונטערגעקויפֿטע דאָקטוירים און איז אַריינגעבראַכט געוואָרען אין דול־הויז. איהרע גערעכטע טענות האָט מען בעטראַכט פֿאַר איהר משוגעת. נור איצט, אַז עס האָט זיך אַרויסגעוויזען דער שווינדעל, האָט מען זיך דערמאָנט אָן די אַלטע פֿרוי, און מען האָט איהר אַרויסגעלאָזען פֿריי. דאָס זעלבע האָט פּאַסירט מיט נאָך אַ פֿרוי. ווי עס שיינט האָבען די העמבערס אויך רציחות בעגאַנגען; איינעם פֿון זייערע בעלי חובות, אַ הערר שאָטמאַנס פֿון ליל, וועלכען עס האָט נעקומען 7 מיליאָן פֿראַנק, האָט מען מיט איינינע יאָהר צוריק געפֿונען אַ דערהרג'טען אין וואַנאָן פֿון אייזענבאַהן. ביז איצט האָט מען דעם מערדער ניט געפֿונען. איצט האָט מען אַ שטאַרקען חשד, אַז די העמבערס האָבען אין דעם געשטעקט. די העמבערס האָבען נעגרינדעט אין פּאַריז אַ לעבענס־פֿערזיכערונגס־געזעלשאַפֿט, און האָבען דורך דעם אויך פֿיעל געלד אָנגערויבט. זייערע איינענע טאָכטער אָבער האָבען זיי פֿערזיכערט אין דער געזעלשאַפֿט ניו־יאָרק און האָבען פּינקטליך געצאָהלט יעדעס יאָהר דעם פּאָליס, און פֿאַר ניט לאַנג האָט זייער טאָכטער בעקומען אַרויסגעצאָהלט פֿון ניו־יאָרק 10 מיליאָן פֿראַנק. מען רעכענט אַז די ראָלע פֿון די קראַוופֿאָרדס האָט געשפּיעלט אַ ברודער פֿון מאדאם העמבע־, וואָס איז אויך אַנטלאָפֿען. די אונטערזוכונג וועט אַרויסווייזען, אויב די אַדוואָקאַטען פֿון די קראַוופֿאָרדס האָבען אויך געשטעקט אין דעם שווינדעל, אָדער מען האָט זיי אויך געמאַכט צו נאַרען. אפשר זענען דאָ אַזעלכע און אַזעלכע. פֿיעל זענען אַרעסטירט געוואָרען, צווישען זיי אויך די מעקלער, וואָס פֿלעגען זיי פֿערשאַפֿען די הלוואות. דער גאַנצער שווינדעל איז אַזוי גייסטרייך, אַז עס האָט זיך שוין געפֿונען אַ אונטערנעהמער פֿאָרצושטעלען די דאָזיגע געשיכטע אין טהעאַטער. ק.

די יודישע וועלט.

געזעצען און משפּטים.

═ ווי דער „וואָסחאָד" איז מודיע לאַוט מען יודען אין פֿיעל ערטער נישט וואָהנען אויף דאַטשעס, הגם לויט געזעץ מעגען יודען וואָהנען אומעטום אַ געוויסע צייט. דער סענאַט האָט שוין פֿיעל מאָל געגעבען ערקלערונגען אין דיעזען זין, נאָר זיי ווערען אָבער נישט גענומען אין אַכט.

לויט דעם לעצטען בעפֿעהל פֿון קיעווער גובערנאַטאָר, זענען עטוואָס פֿערברייטערט געוואָרען די רעכטע פֿון יודען צו וואָהנען אויף דער דאַטשע „סוויאַטאַשין". פֿאָריגעס יאָהר האָט יעדער יוד, וועלכער האָט געוואָלט וואָהנען אין „סוויאַטאַשין", געמוזט צושטעלען איין ערלויבניש פֿון קיעווער גובערנאַטאָר, וועלכע איז געגעבען געוואָרען נור אין פֿאַל, אויב דער יוד האָט געהאַט דאָס רעכט צו וואָהנען אין קיעוו און ווען ער האָט געהאַט אַ פּאַפּיער פֿון דאָקטאָר, אַז ער איז קראַנק. הייניגעס יאָהר פֿערלאַנגט מען פֿון יודען, וועלכע קומען קיין סוויאַטאַשין, נישט מעהר ווי איין ערלויבניש פֿון קיעווער אויעזדניאיספּראַוונִיק.

— ווייל אין פֿיעל רוסישע שטעדט זענען בטל געוואָרען די רעמעסלעננע אופּראַוועס, איז דערום פֿאָרגעקומען די פֿראַגע, ווער דאַרף אין די ערטער אַרויסגעבען יודען — בעלי־מלאכות אַטעסטאַטען, אַז זיי קענען די מלאכה, און אויך אויף וואָס פֿאַר אַ אופֿן זיי דאַרפֿען ווערען אַרויסגעשיקט פֿון אַרט אויסער דער טשערטאַ, אויב זיי פֿערנעהמען זיך נישט מיט זייער מלאכה.

דאָס מיניסטעריום פֿון איננערען האָט איצט ערקלערט, אַז אויב עס ווערט בטל די רעמעסלענע אופּראַווע, הערט מען אויף אַרויסגעבען אַטעסטאַטען בעלי־מלאכות און בעזונדערס יודען בעלי־מלאכות. אויב די יודישע בעלי־מלאכות פֿערנעהמען זיך נישט מיט זייער אַרבייט, דאַרפֿען זיי ווערען אַרויסגעשיקט דורך די פּאָליציי, נאָכדעם ווי זי מאַכט אַ חקירה־ודרישה וועגען דער זאַך.

בילדונג.

— אין דער מעכאַנישער אַבטהיילונג פֿון דער אָדעסער האַנדעל־שיפֿפֿאַהרט שולע וועלען ווערען אַריינגענומען יודען 10 פּראָצענט פֿון דער געזאַמטצאַהל.

— אין מ א נ ר ע א ל (קאַנאַדאַ) האָט מען דעם 29־סטען מאַי געעפֿענט אַ נייע יודישע קינדער־שולע, וועלכע איז אויסגעבויעט געוואָרען פֿון די מיטלען

פון באראן-הירש-פאנד. אויף דער עפענונג איז געווען דער גענעראל-גובערנאטאר מ י נ ט א, מיניסטער ט א ר ט ע און נאך אנדערע פארנעהמע פערזאנען.

דער מיניסטער טארטע האט געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט געזאגט, זיך ווענדענדיג צו די עלטערן פון די שולע: איהר אונזערע יודישע מיטבירגער און מיר די פראנצויזישע איינוואהנער פון קאנאדא, הגם מיר זענען דער קלענערער טהייל אין לאנד, פיהלען מיר זיך דאך דא ווי אין דער היים. אין קאנאדא שפיעלט א ראלע נישט דער גלויבען, דער יחוס אדער שטאנד, נור עהרליכקייט, פעהיגקייט און ארבייטזאמקייט.

לארד מינטא האט דערמאהנט צו גוטען דעם באראן-הירש, וועלכען ער האט פערזענליך געקאנט. די שולע איז געמאכט פאר 400 קינדער פון די עמיגראנטען אויס רוסלאנד, רומעניען און גאליציען.

*

עמיגראציע.

— „די קעניגליכע קאמיסיאן אויסצופארשען די עמיגראציאן אין ענגלאנד" האט ווידער אויסגעפרעגט דר. ל א ה ן, וועלכער איז סאניטאר-ארצט אין לאנדאנער יודישען קווארטאל ואייטשעפעל פון 1866-סטען יאהר אן. ער האט געגעבען סטאטיסטישע ידיעות וועגען דער שטערבליכקייט אין ואייטשעפעל אין פערשידענע צייטען. אין 1880-סטען יאהר איז די שטערבליכקייט געוועזן 25—26 אויף 1000; אין 1900 — נור 18 אויף 1000. די צאהל פון געבוירענע איז געוועזן אין 1881 36,2 אויף 1000 און אין 1891 איז זי געשטיגען ביז 41,2 אויף 1000. די סבה ליגט נישט נור אין דער פערבעסערונג פון דעם סאניטארעם צושטאנד, ווייל איינמאל בעמערקט מען נישט אין די איבריגע שטאדטטהיילען פון לאנדאן אזא וואקסען פון דער בעפעלקערונג, און צווייטענס איז דער סאניטארער צושטאנד אין ואייטשעפעל פיעל ערגער ווי אין די אנדערע שטאדטטהיילען. די איינוואהנער פון דעם דאזיגען קווארטאל וואהנען שרעקליך ענג; אויף דעם ארט, וואו עס האבען אמאל געוואהנט 8500 ענגלענדער, וואהנען איצט 22,000 אויסלענדער.

דר. לאהן האט געגעבען זעהר א גוטע מיינונג וועגען דעם יונגען דור, ד. ה. וועגען די קינדער פון די עמיגראנטען; זיי זענען זעהר פעהיג און לערנען זיך גוט. די ווערטער פון דר. לאהן האט בעשטעטיגט דר. מורפי, וועלכער האט אויך אבגעלייקענט די מיינונג, אז די עמיגראנטען פערטראגען קיין ענגלאנד פערשידענע קראנקהייטען. דאס איז פאלש, און בכלל האלט ער, אז די עמיגראציאנס-פראגע איז נישט אזוי ערנסט, ווי מען שטעלט זיך פאר.

— ווי דער „דזואיש קראניקל" איז מודיע, וועט דר. הערצל ווערען איינגעלאדען צו געבען זיין מיינונג אין דער קעניגליכער קאמיסיאן אויסצופארשען די עמיגראציאן אין ענגלאנד אויף דעם 7-טען יולי, בעת די קאמיסיאן וועט זיך פערזאמלען נאך דעם קעניגס קרוינונג.

— דער „דזואיש קראניקל" איז מודיע, אז דעם 18-טען יוני אין אווענד, בעת מען האט געפיהרט איין פארטיע עמיגראנטען פון פארט אין דעם הכנסת-אורחים-הויז פאר ארימע יודען, זענען זיי בעפאלען א חברה גאסען-יונגען, וועלכע האבען געשלאגען זיי און זייער פיהרער, א בעאמטען פון דעם הכנסת-אורחים-הויז. מען האט איינעם פון זיי געחאפט און איבערגעגעבען דער פאליציי, וועלכע האט איהם אבגע'משפט אויף 3 חדשים שווערע ארבייט. אזעלכע פעלע, וואס מען האט די עמיגראנטען שווער בעליידיגט, זענען געוועזן לעצטענס שוין איניגע מאל.

— דאס ניויארקער יודישעס בלאט „ד ע ר פ א ל ק ס א ד ו ו א ק א ט" ראטה די רומענער יודען צו פאהרען נ ו ר אין די פעראייניגטע שטאטען. ארץ-ישראל איז דערווייל אין פרעמדע הענד — שרייבט „דער פאלקסאדוואקאט" — אין אהין קאן מען נישט פאהרען. פיעל ראטהען צו עמיגרירען קיין טראנסוואל, קאנאדא, אויסטראליען און סודאן; אונזער מיינונג איז אבער, אז די רומענישע יודען זאלען עמיגרירען אין די פעראייניגטע שטאטען. דארט קאן זיך דער יוד לעבען ווי איהם געפעלט; איהם ציהט צו מסחר, צו געשעפטען, און דאס קען ער געפינען אין די אמעריקאנער גרויסע שטעדט. מען האט מורא, אז מיט דערצייט, ווען עס וועט זיך פערמעהרען די צאהל פון די יודען אין אמעריקא, וועט מען פערשטעלען פאר זיי דעם וועג. עס איז אבער נישט ריכטיג. איטאליענער קומען 4 מאל אזוי פיעל קיין אמעריקא אלס יודען און פון דעסטוועגען רעדט מען נישט וועגען זיי קיין ווארט. און יודען זענען בעליעבטער אין אמעריקא ווי די איטאליענער און אפילו ווי די אירלענדער. די פעראייניגטע שטאטען זענען גענוג גרויס, אז זיי קענען אריינעהמען נאך 5 מיליאן יודען. דאס אומגליק איז נור, וואס די איידאפעאישע צדקה-חברות הערען די ניויארקער יודישע גבירים, וועלכע שרעקען זיך פאר יודישע ארימע לייט און ווילען זיי האבען וואס ווייטער פון זיך.

— אויס דעם ראפארט פון רוסישען קאנזול אין ה א מ ב ו ר ג איז צו זעהען, אז אין 1901 זענען ארויסגעפאהרען דורך האמבורג קיין אמעריקא און אנדערע וועלטטהיילען 92,692 נפשות, צווישען זיי דייטשע אונטערטהאנען 13,354, עסטרייכישע — 27,872, רוסישע — 36,961 און אויס אנדערע לענדער 14,505. אין פערגלייך מיט 1900 יאהר האט זיך פערקלענערט די עמיגראציאן אויס רוסלאנד פון 14,108 אויף 36,961, ד. ה. אויף 8 פראצענט. פון 1871 ביז 1901, ד. ה. במשך פון די לעצטע 30 יאהר, האבען עמיגרירט אויס רוסלאנד דורך האמבורג 538,136 נפשות. אם גרעסטען איז געווען די עמיגראציאן אין 1891, בעת עס זענען ארויסגעפאהרען 76,741 נפשות.

— אין מאנאט מאי זענען ארויסגעפאהרען אויס בוקארעסט אליין 400 יודישע פאמיליעס.

— איניגע יודישע פאמיליעס אין י ע ק א ט ע ר י נ א ס ל א ו ו האבען זיך געווענדעט דורך ראבינער דר. לעווין צום פעטערבורגער צענטראל-קאמיטעט פון דער חברה יק"א מיט דער ביטע, אז מען זאל זיי שיקען קיין ארגענטינא אין די דארטיגע קאלאניעס. דאס איז געווען נאך ווינטער פאריגעס יאהר, און דאמאלס האבען זיי בעקומען א תשובה פון ה' פיינבערג, דעם מורשה פון קאמיטעט, אז די חברה יק"א קאן זיך איצט נישט פערנעהמען מיט איינריכטונג פון נייע עמיגראנטען, נאר אז איינער פון די אלטע קאלאניסטען ה' ק א צ א ו ו י ץ, וועלכער איז גוט בעקאנט מיט דעם לעבען אין ארגענטינא קלויבט מענשען, וועלכע ווילען אהין פאהרען אויף זייער אייגענע רעכנונג און אייגענע ריזיקא. דער קאמיטעט קאן געבען די עמיגראנטען נאר א מאראלישע שטיצע: אנווייזען זיי, ווי עס איז אם ביליגסטען און בעסטען צו פאהרען, און ווי מען קען זיך איינריכטען אויפ'ן ארט. אלע, וועלכע האבען די מעגליכקייט צו פאהרען קיין ארגענטינא, קענען זיך דערום ווענדען צו ה' קאצאוויץ דורך דעם ראבינער דר. לעווין.

בעקומענדיג די תשובה האבען זיך נאך אמאל געווענדעט 20 מאן דורך ה' לעווין צום צענטראל-קאמיטעט מיט דער ביטע, אז מען זאל זיי געבען שטיצע צו בעזעצען זיך אין ארגענטינא: זיי האבען אויף רייזע הוצאות קיין ארגענטינא, נאר עס פעהלט זיי געלד אויף קויפען ערד און איינריכטונג. דר. לעווין האט ווידער בעקומען אנ'ענטפער פון ה' פיינבערג, אז ער איז גרייט צו סטארען זיך פאר די 20 פאמיליעס, אין פאל אויב זיי זענען ארענטליכע מענשען און זענען פעהיג צו ארבייט, פערשטעהען ערדארבייט און פערמאגען גענוג געלד אויף רייזע-קאסטען. ער בעט דערום, אז מען זאל צושיקען א צעטיל פון די פאמיליעס, אויסשרייבענדיג זייער מעמד, צאהל פון מענשען, זייער בעשעפטיגונג און פערמעגען. ה' לעווין האט נישט לאנג אוועקגעשיקט א צעטיל נישט פון 20, נאר פון 50 פאמיליעס, וועלכע ווילען זיך בעזעצען אין ארגענטינא.

*

סטאטיסטיק.

= די בעפעלקערונג פון אונגארן בעטרעפט 19,254,559 נפשות, וועלכע צוטהיילען זיך אזוי לויט די נאציאנען: אונגארן — 8,742,301, רומענער — 2,799,479, דייטשען — 2,135,181, סלאוואקען — 2,019,641, קראאטען — 1,678,569, סערבען — 1052,180, א ו ן י ו ד ע ן — 8 2 7 , 2 0 8.

*

חברות.

= אין די יודישע קאלאניעס אין חערסאנער אויעזד האט זיך שטארק ענטוויקעלט וואוכעריי, און כדי עס אויסצוווארצלען, ווערען געגרינדעט אין די קאלאניעס מיט הילף פון דער חברה יק"א לייה- און שפארקאסען. די ערשטע איז געגרינדעט געווארען אין דער קאלאניע נ א ג א ר ט א ו ו.

*

נדבות.

= אין פעטערבורג ווערט קירצליך אויסגעבויט פון די נדבות פון ה גוריאן, מארגאלין און אנדערע א יודישע באד און א ביליגע קיך.

*

ציוניסטישע נייעס.

= דעם 25-סטען און 26-סטען מאי איז געווען אין ב א ס ט א ן די יעהרליכע פערזאמלונג פון די אמעריקאנישע ציוניסטישע פעראיינען, וועלכע געהערען צו דער פעדעראציאן. 166 דעלעגאטען זענען געקומען אויף דער אספה פון אלע עקען פון די פעראייניגטע שטאטען.

9 א זייגער אין דער פריה איז געעפענט געווארען די אסיפה דורך דעם פרעזעס פראפעסאר ר י ט ש א ר ד ג א ט ט ה י י ל אין דעם זאל „פאנויאל האלל", וועלכע די שטאדט האט אבגעגעבען אומזיסט דער פעדעראציאן. דער פרעזעס האט בעגריסט די פערזאמעלטע און געהייסען פארלייענען די דעפעשען און בריעף, וועלכע זענען געקומען צו ווינשעווען די פערזאמלונג. צווישען זיי זענען געווען דעפעשען פון דר. הערצל, נארדוי, זאנגוויל, האל-קען, דר. גאסטער און אנדערע.

פון דעם דין-וחשבון, וועלכען פראפעסאר גאטטהייל האט פארגעלייענט, איז דערמאהנט אלעס וואס די ציוניסטען האבען אויפגעטהון דאס לעצטע יאהר. דער דין-וחשבון ווייזט ארויס, אז דער ציוניזם אין אמעריקא איז אין דעם פערגאנגענעם יאהר פערשטארקט געווארען. עס זענען צוגעקומען 24 נייע פעראיינען, וועלכע זענען צוגעשטאנען צו דער פעדעראציאן. אויסער די פעראיינען, וועלכע געהערען צום ארדען Knights of Zion האט די פעדעראציאן אונטער זיך 174 פעראיינען.

די ליטעררישע קאמיסיאן האט אבגעגעבען חשבון פון דעם ציוניסטישען זשורנאל „דער מאקאבעער", וואס איז ארויסגעגעבען געווארען ביז איצט

אין ענגליש און אין זשארגאן. די קאָמיסיאָן האָט פאַרגעלעגט ווייטער אַרויסצוגעבען דעם זשורנאַל נור אין דער ענגלישער שפּראַך און צו בילדען אַ בעזונדער געזעלשאַפט, וועלכע זאָל איבערנעהמען דאָס אַרויסגעבען פון דעם זשורנאַל.

נאָכדעם ווי עס איז געוואָרען סערווירט אַ פריה-שטיק דורך די „בנות-ציון", איז מען צוגעטרעטען צו בעקלערען פערשידענע אנטרעגע, בעזונדערס דעם אנטראַג צוצוגעהמען אלס סעקרעטער מיט אַ געהאַלט ה' יעקב דע האאז אויס לאָנדאָן, וועלכער זאָל צוגלייך אויך איבערנעהמען די רעדאקציאָן פון דעם „מאקאבעער". דער דאָזיגער אנטראַג איז אָנגענומען געוואָרען.

אַ גרויסען גערודער האָט אָנגעמאַכט דער אַנטראַג, אַז אַלע איינצעלנע פעראיינען זאָלען זיך מוזען ווענדען צו דער פעדעראציאָן, דאָס זי זאָל בעשטעטיגען זייערע תקנות. פיעלע האָבען נישט מסכים געווען דערצו און לסוף איז בעשלאָסען געוואָרען צו זעצען אַ קאָמיטעט, וועלכער זאָל דורכזעהען די תקנות פון יעדען פעראיין.

נאָכדעם ווי די פערזאַמלונג איז געשלאָסען געוואָרען, זענען די דעלעגאַטען אוועק, בעגלייטעט פון אַ מוזיק-קאַפעלע אין באָסטאנער טהעאַטער, וואו עס איז צוזאַמענגערופען געוואָרען פאַר זייער כבוד וועגען אַ פערזאַמלונג פון די באָסטאנער ציוניסטען.

— די פעראייניגונג פון ציוניסטישע סטודענטען אין וויען ווילען מאַכען אַ רייזע קיין אֶרץ-ישראל. זיי האָבען אַרויסגעגעבען אַ קול-קורא, דורך וועלכען זיי לאַדען איין חברים צום פאָהרען.

סֵפֶר הַבְּהֵמוֹת.

מַעֲשִׂיּוֹת פון בְּהֵמוֹת, אַלערליי מִינֵי בעשעפֶּניש און אַלסדינג, וואָס פאַרלויפט זיך אין זייער עוֹלָם.

פון

ש"י אבראַמאָוויץ.

לִכְבוֹד רֵב מענדעלי מוכר-ספרים.

אַ מַתָּנָה

פונ'ם מְחַבֵּר.

(פאָרטזעצונג).

אוי, די מעטאַדעס, די מעטאָדעס! דאָס איז פאַר דעם לשון סם, דאָס אייגענע וואָס פאַר דעם פיש די יַבָּשָׁה. אוי, די יבשה — די טרוקענע אָהן גייסט, די וואָכעדיגע אָהן הייליגקייט, מעטאָדעס!... אַנגענומען, זיי דינען גרינגער אויסצולערנען די שפּראַכע, אָבער אַקעגען דעם דינען זיי אויך, נאָך גרינגער זי צופערגעסען. רֵאשִׁית חָכְמָה מוז מען דאָס האַרץ באַלד טאַקי אין אָנהויב, לאָזען פיהלען דעם הייליגען געטליכען גייסט. אָט דאָס ערשט קען דינען פאַר אַ גרונט פאַר'ן לשון, עס זאָל שפּראָצען, וואַקסען און געבען פירוֹת; אָהן דעם אָבער וועט זיך עס ווי גראָז נישט לאַנג האַלטען. בפרט היינט, אַז פון אַרום און אַרום בלאָזען שטאַרקע ווינטען, און רייסען אויס אין דעם יודישקייט פיל זאַכען, וואָס נישט פעסט דאָרט איינגעוואָרצעלט... לאָז נור אוועקגעהען אַ שטיקעל צייט וועט זיך אַרויסווייזען, צי איז עס פאַר איהם אַ לעבען, ווי די היינטיגע זאָגען, אָדער, הלואי איך זאָל ליגען זאָגען, גאָר אַ טויט.

— למאי אונגאַריש, פויליש, צעכיש און דעסגלייכען! — שרייען דאָרט יענע לייט, נעהמענדיג זיך געשמאַק קודם-כל צואַרבייטען, מאַכען אַ לשון.

עס ווילט זיך מיר שטאַרק זיי עפּיס זאָגען, נאָר ביי מיר איז אָבער געווען אָבגעמאַכט, איינהאַלטען זיך ווי ווייט מעגליך, נישט אָנרופען זיך מיט אַ וואָרט. און צוקיהלען מיר דאָס האַרץ נעהם איך מיך אויסטענה'ן מיט זיי אין די געדאַנקען, ריידענדיג פאַר מיר און פאַר זיי, ווי דער שטיינער איז פון אַ מענשען אַמאָל נאָך אַ שלעכטע בענענעניש מיט עמיצען.

— רַבּוֹתַי! — מאַך איך טראַכטענדיג ביי מיר — וואָס איז דאָס פאַר אַ פערגלייך? מען בעדאַרף זיין בלינד, נישט צוזעהען דעם ווייטען חילוק פון אונז צו יענע. אם-ירצה-השם אויף זייער אָרט, אין זייער שטאַנד, וועט עס ביי אונז זיין אויך אַזוי, אפשר פיעל מאָל בעסער נאָך ווי ביי זיי.

— דאָס איז דאָך אָבער אַ סגולה, לשון, מעטאָדעס, הייסט עס, פאַר אונזערע קנעכט, פאַר אונזערע קריכער און זייערע קינדער! — לאָז איך זיי טענה'ן, ריידען אַקעגען מיר.

— חכמים! — טהו איך זיי אונטער די אויגען אַ פּיק — דאָס איז אַזאַ מיטעל ווי אָנשיטען זאַלץ אַ פייגעלע אויפ'ן ווייַדעלע כדי עס צוחאַפּען. משוגע וועלען יענע זיין, קריכען אייך אין די הענד אַריין איהר זאַלט מיט אַזוינע מיטעל מתקן זיין זייער נשמה, מאַכען זיי פאַר יודען. בפרט אַז די מיטעל אַליין טויגען נאָך דערצו אויך נישט. מעטאָדעס און גלאַט לשון, אָהן דעם הייליגען יודישען גייסט, דערצו נאָך אָהן אַ שום געברויך אין דעם לעבען, אין דער פּרנסה, זענען דאָס אייגענע, וואָס אַ טויטען באַנקעס... איהר הערט? איהר מעגט, ניש-קשה, צורעכנען דערצו אויך היסטאָריע.

— אַי, אַי, יודישע קינדער! — לאָז איך זיי שרייען, אָנהאַפּענדיג זיך ביים קאָפּ — ס'איז דאָך עפּיס אַ שרעק! אויס היסטאָריע, אויס זכרוֹן, אַ מענש זאָל נישט געדענקען וואָס מיט איהם אַמאָל! היסטאָריע, דאָס איז דאָך דער זכרוֹן פון אַ פאָלק. דאָס איז אַ קול פון עלטערן, וואָהרנונגען און לעהרונגען; אַ פערצייכעניש פון זאַכען, געשעהענישען, איינפיהרונגען פאַרצייטען.

— דאָס אַלסדינג העלפט אָבער אַזוי ווי איין אַרבעס צו דער וואַנד! — ענטפער איך אָפּ צוריק ביי זיך טאַקי אין די געדאַנקען — מען הערט און מען טהוט נישט וואָס מען הערט, אָדער מען טהוט און מען הערט נישט. יענעמס נסיונות זענען נישט קיין תורה פאַר אַנדערע, נעכטיגע — טויגען נישט מאָרגען. קינדער האַלטען זיך קליגער פון די טאַטעס. שאַ, איהר אַליין טאַקי בעריהמט זיך דאָך מיט אייער יונגקייט דערמיט אַליין וואָס איהר זענט יונגע לייט, און רעכענט זיך אָפּ מיט עלטערע ווי מיט אַ טאַטען!... אַלטקייט איז איין עבירה שוין דערפאַר וואָס ס'איז אַלט. ווייסט איהר-זשע נישט, אַז יונגקייט איז נישט אייביג, אָט-אָט ווערדט איהר אַלט און שפּעטערדיגע יונגע לייט וועלען אויס אייך שפּאָטען? מעגליך איהר ווייסט, דער נסיון איז פאַר אייערע אויגען, עס ליגט אייך אין זכרון און עס העלפט פאָרט נישט דער זכרון. ס'איז נאָך באמת דאָ עפּיס אַ גאַנצע דרעהעניש: געדיינקען און הערען — הייסט דאָך בלייבען שטעהען, אויף איין שטאַנד נישט ריהרען זיך פונים אָרט. פע! — אֶלָא, וואָס דען, אַלץ ווייטער ווייטער געהען, דאָס הייסט, געדיינקען און נישט הערען, קומט דאָך אויס עפּיס אַזוי משונה ווי אַ שטעהען און אַ געהען ביידע אינאיינעם! צו וואָס געדענקען, צו וואָס דער גאַנצער זכרון, ער זאָל זיך נור באַמבלען אונטער די פיס און שווער מאַכען דאָס געהען? שוין פיעל גלייכער אַזוי: נישט געדיינקען און נישט הערען, און געוועהנטליך קומען טאַקי פיר אין דעם לעבען אָט יענע מאַכערס, אַ שטייגער, וואָס ווייסען נישט, הערען נישט אַ וועלט און טהוען, אַרביטען מעשים..

— פילוסופיא! — לייג איך זיי אין מויל אַריין, אויף אָפּצוזידלען מיך כלומר'שט, אַזאַ וואָרט, וואָס הייסט ביי דער וועלט אַזוי פיעל ווי נאַרעשקייטען, מעשה מלמד, און דאָך האָט איטליכער, אויף וועמען עס

איז געזאָגט געוואָרען, דערפון ביי זיך אין האַרצען הנאה — גלאַט אין דער וועלט אריין פילוסופיא, זייטיגע זאַכען. אָהער בעסער מיט אונזערס, מיט יודישע היסטאָריע! זי דערפרישט, הויכט און בעשעהנט, זי גיט צו אַ שטיק געזונד, כח און לעבען.

— מיט וואָס?

— סטייטש מיט וואָס! מיט אַ גאַנץ צעטיל פון תּנאים, אמוראים, גאונים, רבנים, ראָשי־ישיבות, מורי־הוראות, דיינים, פרומע־כשר׳ע יודען און מחברים כּל־המינים.

— מהיכא־תיתי! אויב אָט דאָס אַ הייסט און קען הייסען היסטאריע, איז עס נאָך גוט פאַר אַזעלכע, פאַר וועלכע עס זענען אַפּען די ספרים פון יענע אַלע לייט דאָ אין דעם צעטיל, הגם זיי קענען זעהר גוט זיין דאָס וואָס זיי זענען, אויך אָהן אַזא היסטאריע; פאַר אַזעלכע, ביי וועלכע די דאָזיגע אַלע לייט מיט זייערע ספרים זענען שטאַרק בּחשיבות און האָבען אַ גרויסע ווירקונג, אַ דעה אין זייער לעבען. ווען אָבער נישט דאָס, וואָס קען דען אַזא היסטאריע, גלאַט אַ צעטיל נעמען אַליין עפּיס געבען? — גאָר נישט! נישט איין זאַך פון די, וואָס איהר ווילט. מען קען זיך איבערקוקען דאָס גאַנצע צעטיל, אויב מען וויל, און בלייבען טאַקי קאַלט ווי אייז. אויף דערויף אַליין האַלטען זיך איז דאָס יודישקייט אַ בלאָז! און באמת טאַקי, וואָס פאַר איין אינטערעס, וואָס פאַר געפיהלען פון ליבשאַפט צו זיך קענען ביי יענע אין האַרץ אויפוועקען אַזעלכע לייט, וואָס קומען זיי אויס אַביסיל משונה ווילדליך, עפּיס גאָר ווי פון איין אַנדער וועלט? קדושים אפילו, די אַלע גרויסע צרות, רדיפות, דערנידערונגען, געבּ־ענטע געבראַטענע לייד, מיט וועלכע אונזער היסטאריע איז אַזוי רייך, איז אויך אַ קנאַפּע מיטעל צומאַכען דערמיט יענע קאַלטע פאַר הייסע יודען. דערפרישען, הויכען און בעשעהנען, מיינט איהר דערמיט — אדרבה! עס קען נאָך אויף זיי ווירקען פונקט פערקעהרט. זיי קענען, לייענענדיג עס, גאָר פערדרעהען די נעז, טראַכטען: נו, אַ פאָלק!... אויף צרות, אויף אומגליק נאָר אַזא פאָלק, וואָס איז צו שאַנד, צו שפּאָט אין אַלע ערטער און אַלע צייטען. גלייכער די חרפות־בזיונות, די אַלע צרות און דערנידערונגען צו פערדעקען, שאַ, לאָזען עס האָטש אַנדערע היינט נישט הערען, לאָז מען נישט זאָגען: קנעכט, אַקעגען דעם וואָס פריהער זענט איהר היינט פּריצים! אויך אונזערע קינדער לאָזען עס נישט וויסען. צו וואָס פערגיפטען דערמיט זייער לעבען, קרענקען, שוואַך מאַכען זיי מיט מעשיות פון׳ם ביטערען גלות, דערשטיקען אין זיי דעם מענשליכען שטאָלץ און צונעהמען ביי זיי דעם מוטה אין די יונגע יאָהרען?... יאָ, ס׳איז נאָר אַ שאלה אויב אַ לעבען פון אַ פאָלק אין דעם לאַנגען גלות, וואו עס לעבט־זיך, טהוט זיך נישט מיט זיין אייגענעם ווילען, נאָר מיט יענעמס, נישט ווי עס ווילט זיך, נאָר ווי עס לאָזט זיך; וואו די לאַגע זיינע ענדערט זיך תּמיד ווי דאָס וועטער נאָך די ווינטען, וואָס בלאָזען פון פערשידענע זייטען; וואו באַלד גיט עס איהם אַ טראָג אין דער לופטען און באַלד אַ וואַרף אין דער ערד אריין, היינט פערוואַרפט עס איהם ווי אַ בלעטיל אַהין און מאָרגען אַהער — אָט אַזא לעבען מישטעהנס־געזאָגט פון אַזא פאָלק איז די שאלה, אויב עס קען גאָר הייסען היסטאריע... עס האָט אַ פּנים טאַקי נאָר ווי עפּיס אַ שלעפּער, אַ בעטלער רעכענט און פערשרייבט די צאָהל הייזער, פון וועלכע מען האָט איהם אַרויסגעטריבען, די צאָהל משרתים, לאַקייען, וואָס האָבען איהם אַרויסבעגלייט, און די קלעפּ, די הייסע פעטש, וועלכע ער האָט דערביי פון זיי געכאַפּט, פּינקטליך אַקוראַט, נישט צופערפעהלען נישט איינס פון זיי חלילה!... היסטאריע און לשון קענען זיין דאָס, וואָס זיי בעדאַרפען זיין, ערשט דענסטמאָל, ווען זיי ווערען געמאַכט און האָבען אַ געברויך ביים פאָלק, ווען זיי געהען אין דער וועלט מיט איהם און דורך איהם, בשעת ער, דאָס פאָלק הייסט עס, היינגט אָב פון זיך, פון זיין ווילען, טהוט, ארבייט, און ווייסט צוזאָגען פון זיין לעבען... דערווייל, אין גלות, איז לשון — לשון־קודש (היילינג צוליעב די הייליגע ספרים) נישט פשוט, פאַר זיך אַליין לשון, און היסטאַריע־אוי, אויף שונא־ציון געזאָגט געוואָרען!...

— הערסט דו, אָט דאָס טאַקי שרייען מיר דאָך: ציון! — — —

דאָס אויסטענה׳ן זיך אין די געדאַנקען איז מיר אַצינד קאַרג. וואָס העלפט דיין טראַכטען, דיין פערבאָרגענע חכמה אינוועניג אין זיך, בשעת די אומשטענדען פאָדערען, יענעם פריי טאַקי זיי אַרויסצוזאָגען? רעד, לאָז מען הערען! — עס ווערט אין מיר עפּיס אַ פערענדערונג, עס גיט מיך אַ טראָג — און פּלוצים ווי פון דער העלער הויט וואַקס איך אויס פאַר דעם עולם עפּיס מיט אַ גאַנצע דרשה.

— אַזוי! — זאָג איך הויך אויף אַ קול, אַלע זאָלען הערען — ציון, הער איך, זאָגט איהר. ארץ ישראל הייסט עס מיינט איהר! אָך, הלואי רבונו של עולם, מיט דעם גאַנצען האַרצען! אויב אַזוי למה רגשו, צו־וואָס־זשע דאָס שטורמען, ולאומים יהגו, מחילה, דולען זיך מיט הקירות נישט צו דער זאַך? מיט חקירות, וואָס האָבען אייגענטליך איין ווערט מיט דעם ״הא״, וואָס איינער אַ ליידיגגעהער מאַכט בשעת יענער האָרעוועט, האַקט האָלץ, און פערדולען דערווייל דעם עולם דעם מח; מיט זאַכענישען, וואָס דערצאָרנען נאָר, וואָס זענען איבעריג, אי פאַר דער צייט. דאָס, וואָס איינצופיהרען עס דאַכט זיך דאָ אַצינד גוט, קען גאָר זיין שפּעטער דאָרט שלעכט. דאָס, וואָס דאָ אַצינד איז שווער, וועט שפּעטער דאָרט געשעהען גאַנץ נאַטירליך פון זיך אַליין און גרינג. כי האדם — דער מענש איז, זאָגט דער פסוק, ווי אַ ביים. ווינטער איז דער בוים, דאַכט זיך, אָהן לעבען, נאָר אַ שטיין, רעדט, טהוט כּל־המיטעל — אומזיסט, נישטאָ קיין גרין בלעטיל! לאָז נאָר אָבער אַ שיין טהון די ליכטיגע זין, זומער — ווערט ער ווי ניי געבוירען, פריש, לעבעדיג. ער גרינט, ער בליהט און גיט אַרויס פון זיך פּירות אין דער געהעריגער צייט... לאָז נאָר זיין ציון, ניין! ארץ־ישראל מיין איך, פערשטעהט איהר מיר...

— הא! וואָס איז דאָס פאַר אַ ניין, פאַר אַ חאַפּען זיך עס עפּיס צוריק? — וואונדערט איהר זיך שטאַרק אויף מיר — יאָ, רבותי, לאָז די זאַך האָבען איהר ריכטיגען נאָמען! אין אַ נאָמען איז אַמאָל זעהר פיעל געווענדט. טאַקי ארץ ישראל, אַזוי איז גלייכער און פאַר דער וועלט פערשטענדיגער. ווייל דרינען איז גאַנץ בולט אויסגעדרוקט אייער פערלאַנגען. גאַנץ קלאָר: מען וויל ארץ ישראל, און ציון, עס פערשטעהט זיך, אויך בכלל. ציון אָבער דריקט נישט אויס דייטליך וואָס מען וויל. עס האָט אַ סך פירושים, אַזוינע, וואָס פאַר אייך נישט קיין משא־ומתן. ווייל אין ציון ליגט אַזוינס, אין וואָס אייך איז אייגענטליך גאָר ניט געלעגען — ווייל ציון, פערשטעהט איהר מיך, האָט נישט און קען טאַקי מעהר נישט האָבען דעם אַמאָלדיגען טעם פאַר וועלטליכע מענשען באַנקירען היינט; פאַר געשעפטמאַכער, וואָס ווילען ניך־געשווינד, מיט אייזענבאַהן, נישט אַרויסנעהמען זיך די אויגען קוקענדיג, מעשה קבצן, רייטענדיג אויפ׳ן אייזעל. ווייל פריהערדיגער ציון, ביי יענע כּלי־קודש דאָרט און ביי יענע אין די הענד, ווי אַמאָל. נאָך אין די יונגעלשע יאָהרען, פאַסען מעהר נישט פאַר אַזעלכע קלוגעטשקע ווי איה׳ היינט, וואָס ווילען זיך נישט מעהר לאָזען פיהרען

אין חדר אריין, און וואס קענען אליין, ברוך־השם, בעשטעהען זייער שטעדטיל. ווייל, פערשטעהט איהר מיך... דאס גאנצע צאצקעלע, ווי הייסט מען עס, וואס איהר בינדט עס היינט אן, ווי תפילין להבדיל, פאר א צייכען אויף אייערע קליידער — איז איינגענטליך גאר ניט צום פערשטעהען. פון וואנען האט עס צו אייך זיך גענומען? וואו שטעהט עס געשריבען אין דער תורה? אדרבה, פערקעהרט... לייענט דארט, לייענט נאך ערגיץ וועט איהר פערשטעהען. און די היסטאריע אונזערע פארצייטען וואס זאגט? דאס צורייסען זיך פנ'ס פאלק ישראל אין צוויי בעזונדערע טהייל, איינער מיט דעם אנדערען אויף מעסער־שטעך, גלייך פרעמדע; די צוואנג, די פיין, אויסגעלאסענקייט, קריג, געשלעגן און חורבנות, ווען הויבט זיך עס אן און פון וואנען איז עס גיך און באלד געקומען? — זאגט, זאגט, רבותי!

אוי, רב מענדעלי, האבען זיי עס געזאגט אביסיל, אט די רבותים! נישט זיי א פנים האבען פערשטאנען מיך, נישט איך זיי. אפשר שפעטער קען זיין וועלען מיר איינער דעם אנדערען פערשטעהען, דערווייל גיב איך א מאך מיט דער האנד אויף דעם גאנצען עולם, לאז ער איבערגעהען צו אנדערע שרייבער אין די הענד, בשם אלהי ישראל! און נעהם מיך אויף דער עלטער — וואס זאל איך טהון — ווידער צו מיינע בהמות.

פערגעסט נישט, רב מענדעלי, אז נאך אין דער יוגענד האב איך געשריבען און מיך אבגעגעבען מיט אלערליי מיני בהמות. תחילת איז דאס ביי מיר געווען פשוט עפיס א מין שפילכען. עס האבען מיך פערינטערעסירט זייערע פערשידענע געשטאלטען, זייערע גענג, זייערע העוויות, גלאט אזוי, ווייל ס'איז משונה, עפיס אנדערש ווי געוועהנטליך ביי מענשען. עס הירזט זיך, א שטיינער, א פערד פראסט אויפ'ן מארק נעבין וואגען, נישט געקוועטשט זיך ווי יענער להבדיל ביי אונז נעבין עמוד, אדער דארט אויף דער סצענע. עס רעוועט זיך א קיה אויף דער געמבע, נישט מיט דער ברייטקייט, מיט דער פארסע ווי יענע לייטעשע געמבעס. עפיס הפקר איז זיך א ציגען־בערדיל, מען מענ עס ניש־קשה צופען, רייסען, די ציג מעקעט — און גאר נישט! וואס דאס הירזען, דאס רעווען, דאס מעקען בעטייט, דאס איז מיך קנאפ אנגעגאנגען. ערשט שפעטער, אז איך האב מיינע בהמות דערקענט בעסער, איינגעזעהען אז זיי זענען ווי מענשען פלייש און בלוט, ווי מענשען מיט אלע חושים, מיט געפיהלען, און ערענסט בעטראכט זייער לאגע, זייער וויסט לעבען, ווי זיי זענען עס אין גלות נעביך, קומען עס אב ביי די מענשליך אויף דער וועלט — האט מיך שוין אנגעהויבען ציהען צו זיי דאס געפיהל פון רחמנות. איך הער אמאל קולות פון זיי און פערשטעה, דאס איז א הירזען, א רעווען, א מעקען נעביך פאר וועהטיג און ביטערע יסורים; דאס איז א קייכען, א סאפען, א זיפצען אונטער צו א שווערער משא. — אז די דאזיגע בידנע גאטס־בעשעפעניש האבען געפיהל און פערשטאנד זאגען אויך פיעל חכמים אין זייערע ספרים, ס'איז דא דארויף טויזענדער בעווייזען. ס'איז ביי זיי אפשר אנדערש, אבער זיי פיהלען און פערשטעהען, זיי האבען אויך זייער לשון... אויך זייער שטייגער חובות, בענעהמונגען איינער אקעגען דעם אנדערען און אויך אקעגען אייך אויבערשטען — זיי האבען דאך, ווי איטליכען איז בעקאנט, זייער פרק־שירה!...

איבעריגענס, למאי זיך דא אזוי צולאזען אין שבחים איבער בהמות, גלייך ווי אויף מיר ליגט די שולד צופערענטפערען זיך פאר דער מחותנה'שאפט מיינער מיט זיי? — אט אזוי וויל איך, אזוי געפעלט מיר, און פטור! זיי געפעלען מיר פשוט אפשר נאך בעסער אמאל פון אנדערע ביי אונז. און דאס לשון זייערס, ווי משונה דאכט זיך עס איז, דאך איז עס אפט פערשטענדליכער ווי דאס געקליגעלטע, געמלאכה'טע ביכער־לשון, וואס איז בכיוון נאר געמאכט געווארען אויף צופערדרעהען דעם מח און די גרינגסטע זאך מרחיק מן השכל זיין, דערווייטערען, הייסט עס, פונ'ם פשט אזוי, אז דו זאלסט זיך אנהערען, זיך אנלייענען ווי א פויק און מכות טאקי וויסען. הושר זיין זשע מיך, אז איך האב דערביי עפיס א שטיקעל אינטערעס, קען מען מיך אויף קיין פאל נישט. וואס א שטיינער? געלד פון בהמות געלד? — אזוינס איז דאך נור א געלעכטער גאר צודענקען! אפשר־זשע כבוד? קעלבליך זאלען מיר נאכלויפען, קיה זאלען מיך טראגען אויף די הערנער, פערד אויף די פלייצעס — אזוינס איז נאך נארעשער צודענקען!.. עט, הלעבין, נישטא פון וואס צורייידען. פאר אנדערע איז אייןווארט אפילו איין עברה. צו וואס? דאס ביסיל־זשע, וואס איך האב דא גערעדט איז טאקי נאר צוליעב אייך, רב מענדעלי! ווייל איך האב אייך, פערשטעהט איהר מיך, ליעב, און געוואלט בעשיינען אט דעם דאזיגען ספר מיינעם מיט אייער ליבען נאמען דארויף. איך פערהאף, אז אצינד פערשטעהט איהר מיך שוין זעהר גוט, אוים קשיות, און די דאזיגע מתנה מיינע וועט מיט דעם אויבערשטענס הילף ביי אייך זיין שטארק אנגעלייגט. און צוריק געשמיעסט טאקי פאר וואס ניט? וואס קען עס אייך ארען?

צווישען אונז גערעדט, תחלת איז א סברא געווען דעם דאזיגען כיבוד אבצוגעבען אייער פערדיל, דעם לייב אייערען, ווי הייסט עס ביי אייך, אזוי טאקי, א לכבוד מיט דעם גאנצען טיטעל. פארט, ווי זאגט מען עס, אזוי פיעל יאהר אוועקגעלייגט דאס געזונד אין דער ליטעראטור, געשוויצט, געארבייט איבער די כחות. אמת, א פערד איז ער טאקי, א פראסטער ארבייטער; נאר ווי זאגען זיי עפיס, אונזערע חכמים ד'ארט: גאט איז נישט מקפח שכר, נעהמט נישט אוועק דאס פערדינסט ביי קיין שום בריה. נאר דערנאך איז מכמה וכמה טעמים געבליבען: ניין! לאז זיין מיט דעם לכבוד רב מענדעלי לעב, און דאס פערדיל מיט אנהויבענס — במקום כהן, להבדיל, די אלע אנדערע בהמות, וואס קומען דא נאך איהם אין דעם דאזיגען ספר מיט זייערע מעשיות זענען דאך באמת טאקי אויך נאר במקום'ס דאס הייסט: במקום ישראל.

(פארטזעטצונג קומט).

יודישע געשטאלטעז אין דער וועלטליטעראטור.

פון י"ל ברוכאוויטש, בערן.

נתן דער חכם.

(פארטזעטצונג).

וואס פאר א גבורה, וואס פאר א הויכער מאראלישער גייסט! א מענשען האט געטראפען דאס שרעקליכסטע אונגליק אויף דער וועלט, איבער איהם האט זיך אויסגעגאסען די גאנצע שלעכטסקייט פון דער פערווילדעטער מענשליכער נאטור — און דאך איז ער זיך ניט מיאש, און דאך ווערט ער ניט ערדריקט פון דעם הארטען קלאפ, וואס איהם האט געטראפען! שטארק, מוטיג ערהויבט ער זיך, פעסט ענטשלאסען זיך אבצוגעבען אין גאנצען פאר די מענשהייט, זיי צו בעלייכטען און ערווארימען מיט די שטראהלען פון זיין אונענדליכער מענשענליעבע, צו וועקען אין זיי אלעס גוטע, אלעס הייליגע דורך זיין אייגענעם ביישפיעל! און אזוי ווי דער הימעל וואלט זיך אבגערופען אויף זיין בעשלוס, האט איהם אין דערזעלבען צייט געבראכט א

רייטקנעכט פֿון זיינעם אַ קריסטליכען גוטען פֿריינד אַ קליין קינד, וועלכעס דער גוטער פֿריינד האָט צו איהם געשיקט עס אויפֿצוהאָדעווען, ווייל זיין פֿרוי איז געשטאָרבען און ער האָט געמוזט געהן אין מלחמה, וואו ער איז אויך באַלד געפֿאַלען. „וואס איהר האָט מיר דעמאלט געזאָגט"— הערען מיר ווי נתן דערצעהלט אין אכצעהן יאָהר אַרום דעמזעלביגען רייטקנעכט, וועלכער איז דערנאָך געוואָרען אַ קלויסטערברודער (נזיר) און געקומען ביי איהם פֿרעגען, וואס עס איז געוואָרען פֿון קינד,— „וואָס איך האָב אייך געזאָגט, האָב איך פֿערגעסען. נור דאָס געדענק איך: איך האָב גענומען דאס קינד און געטראָגען אויף מיין געלעגער, עס געקושט און מיך געוואָרפֿען אויף די קניע און וויינענדיג אויסגעשריען: פֿון זיבען האָב איך שוין איינס ווידער!" מיט דעם גאַנצען פֿייער פֿון זיין ריינער און איינזאַמער זעלע האָט ער זיך צוגעבונדען צו דעם קינד און עס ערצויגען ווי זיינס אייגענעס. און אַזוי געפֿינען מיר עס איבער אַכצעהן יאָהר אַרום אַלס אַ בליהענדעס פֿריילין, מיט די שענסטע און אידעלסטע מעלות, וועלכע אַזאַ פֿאָטער האָט נאָר געקאָנט אין איהר איינפלאַנצען. רעכאַ, אַזוי האָט דאָס קינד געהייסען, האָט געהאַלטען נתנ׳ן פֿאַר אַ לייבליכען פאָטער און אויך אַלע אַנדערע מענשען האָבען זי געהאַלטען פֿאַר זיינע אַ אייגענע טאָכטער.

נור איין איינציגער מענש האָט געוואוסט פֿון דעם סוד, און דאס איז געווען רעכאס קריסטליכע גוווערנאנטען דַיָה. אין דיה׳ן זעהען מיר איין עכטע, שטרענג גלויביגע קריסטען. די קריסטליכע רעליגיאָן איז, נאָך איהר מיינונג, די איינציג ריכטיגע, און אויסער איהר איז דער מענש פֿערפֿאַלען כף הקלע און זיין נשמה קען קיינמאָל ניט געראַטעוועט ווערען. מיר קענען אונז לייכט פֿאָרשטעלען, ווי אַזאַ מענשען איז געווען צום מוט זעהענדיג, ווי אַ קריסטליכעס קינד ווערט ערצויגען דורך אַ יודען, און ווי אַזוי זי האָט געמוזט מאַטערן דאס קינד מיט איהרע שטענדיגע בעמיהונגען עס צו ברייננגען אויפ׳ן אמת׳ן וועג. „די אָרימע פֿרוי",— הערען מיר ווי רעכא בעקלאָגט זיך — „איז אַ קריסטען — זי מוז מוטשענען מחמת ליעבע" — זי איז איינע פֿון יענע פֿערנאַרטע, וועלכע מיינען, אַז זיי אַליין ווייסען נור דעם איינציג אמת׳ן וועג צו גאָט און פֿיהלען זיך דערום געצוואונגען יעדערן, וועך עס געהט ניט אויף זייער וועג, דערויף מדריך צו זיין.— זיי קאָנען כמעט גאָר אַנדערש ניט טהון. דען אויב עס איז אמת, דאס דער דאָזיגער וועג איז דער איינציג ריכטיגער, ווי אַזוי קאָנען זיי גאָר רוהיג צוזעהען, ווי זייערע פֿריינד געהען אין אַנדערע וועגען,—דורך וועלכע מע ווערט פערפֿאַלען, פֿערפֿאַלען אויף אייביג?" נור איינמאָל האָט רעכא כמעט זיך אונטערגעגעבען אונטער איהר פֿאַנאַטישער גוווערנאַנטין.

אַמאָל, ווען נתן איז געווען פֿעררייזט וועגען זיין מסחר, איז אויסגעבראָכען אַ פֿייער אין זיין הויז, און רעכא וואָלט געוויס שוין אומגעקומען אין די פֿלאַמען, ווען אַ העלדענמוטיגער טעמפעלהערר*) וועלכען סאלאדין האָט געהאָט געפֿאַנגען גענומען אין מלחמה און איהם געשענקען דאָס לעבען, וואָלט זיך ניט אריינגעוואָרפֿען אין דאָס ברענענדע הויז און זי אַרויסגעטראָגען אויף זיינע אָרעמס. נאָך דער דאָזיגער גבורה איז דער טעמפעלהערר גלייך פֿערשוואונדען געוואָרען. און אַז דיה האָט איהם אין איניגע צייט אַרום געטראָפֿען שפּאַצירענדיג אונטער די פּאַלמען נעבען דעם נוצרי׳ס קבר, האָבען איהרע בקשות און תהנונים איהם אויף קיין אופן ניט געקאָנט בעוועגען מיטצוגעהן מיט איהר צו דער אָרימער רעכא, וועלכע האָט געברענט און געציטערט פֿון פֿערלאַנגען צו זעהען איהר רעטער און אויסצוגיסען פֿאַר איהם אַלע געפֿיהלען פֿון דאַנקבאַרקייט, וואס האָבען איבערפֿילט איהר גאַנצע נשמה. און אַזוי ווי איהרע געפֿיהלען האָבען ניט געפֿונען קיין אויסוועג, האָט איהר קינדישע, צורייצטע פֿאַנטאַזיע, אונטער דיה׳ס איינווירקונג, צוגעשריבען איהר רעטונג אַ געטליכען נס, און איהר רעטער איז געווען ביי איהר ניט קיין אַנדערער ווי אַ מלאך פֿון הימעל.

דער צוריקגעקעהרטער נתן האָט זיך בעמיהט פֿונאַנדערצוּויאַגען איהרע זיסע חלומות און זי צו ברענגען צום ניכטערנעם שכל. מיט זיינע קלוגע רייד האָט ער איהר געגעבען צו פֿערשטעהן, אַז איהר רעטער איז געווען אַ פשוטער בשר ודם און דאָס דער טעמפעלהערר איז געווען אַ אמת׳ער טעמפעלהערר און ניט קיין מלאך אין דער געשטאַלט פֿון אַ טעמפעל-העררן. ער האָט איהר דערקלערט, אַז הגם איהר רעטונג איז געשעהען בדרך הטבע, איז דאָס דאָך ניט קיין קלענערער נס ווי דאָס וואָלט געשעהען שלא כדרך הטבע. ווייל דאָס אַליין איז שוין אַ גרויסער וואונדער דאָס סאלאדין האָט געשוינט אַ טעמפעלהעררן און איהם געלאָזט לעבען. און גלייך נאָך אין דעמזעלביגען טאָג, ווען נתן איז געקומען, איז איהם טאַקי אויסגעקומען זיך צו זעהן מיט דעם שטאָלצען טעמפעל-העררן. ער האָט ביי איהם געפּועלט, אַז ער זאָל קומען ביי איהם אין דערהיים. דער דאָזיגער טעמפעלהערר שטעלט אונז פֿאָר אַ געמיש פֿון ווייכקייט און שטאָלץ, פֿון אַ פֿרייען, איידעלען גייסט און נאַרישען אַבערגלויבען. ער איז ווילד, בעהאַרצט, גוט און פֿריינדליך. רעכא׳ס רעטונג האָט ער געהאַלטען פֿאַר אַקלייניגקייט, וואָס עס איז ניט ווערט קיין דאַנק, האָט עס געהאַלטען פֿאַר אַחוב, וואָס יעדער טעמפעלהערר וואָלט עס געמוזט טהון. יודען האָט ער ניט ליעב געהאָט, ער האָט זיי פֿעראַכטעט, און ער האָט עס יעדעס מאָל אַרויסגעוויזען ווען עס איהם נור אויסגעקומען צו רעדען וועגען יודען. אָבער דער טעם פֿון זיין פֿעראַכטונג צו יודען האָט געוואָרצעלט אין זיין שנאה צו פֿאַנאַטיזם, אין וועלכען ער האָט בעשולדיגט דאָס יודישע פֿאָלק. „ווייסט איהר דען ניט וועלכעס פֿאָלק האָט זיך צוערשט אַ נאָמען געגעבען דאָס אויסגעוועהלטע פֿאָלק? האָט ער געענטפֿערט אויף נתנ׳ס רייד, דאָס די מענשען דאַרפֿען זיך ניט האַלטען פֿאַר מיוחסים איינער אַנטקעגען דעם אַנדערן,— איך האָב ניט קיין שנאה צו דעם יודישען פֿאָלק, דאָך מוז איך עס פֿעראַכטען פֿאַר זיין גאוה? זיין גאוה וואָס ער האָט איבערגעגעבען בירושה דעם קריסטען ווי דעם מאַחמעדאנער, דאָס נור זיין גאָט איז דער אמת׳ער! — אייך וואונדערט צו הערען אַזעלכע רייד פֿון אַ קריסטען, פֿון אַ טעמפעלהעררן? אין וועלכען אָרט און אין וועלכער צייט איז נאָך אַזוי שטאַרק געווען דער פֿרומער שגעון, ווי דאָ און ווי איצט ביי די קריסטען, וועלכע גלויבען פֿעסט, אַז זייער גאָט איז דער בעסערער און אַז זיי דאַרפֿען נויטהען, דאָס די גאַנצע וועלט זאָל אָננעהמען זייער אמונה אַלס די איינציג ריכטיגע,— וואו און ווען נאָך האָט זיך דען דער דאָזיגער שגעון געוויזען אין איין פֿינסטערער געשטאַלט?"

(פֿאָרטזעטצונג קומט).

*) די טעמפעלהעררן אָדער טעמפלער זענען געווען אַ גייסטליכע פער איינינונג, וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין דער צייט פֿון די מלחמות פֿאַר דעם נוצרי׳ס קבר.

Verlag „Achiasaf“. Verantwortlicher Redacteur M. Berkowicz. Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer, Krakau.

פערלאג „אחיאסף".

דער יוד

2 רובעל א יאהר | 1 רובעל א האלב יאהר

צוויטע ב י ל י ג ע אויסגאבע

שוין דאס פיערטע יאהר זייט „דער יוד" עקזעסטירט. שוין באלד 4 יאהר שטעהט ער אויף דער וואך און ערפילט טריי די ארבייט וואס ער האט אויף זיך גענומען. אין דער צייט פון זיין עקזיסטענץ האט „דער יוד" שוין בעוויעזען וואס ער איז און פאר וועמען ער איז, און דארום האט ער ניט מעהר נויטהיג זיך פון דאס ניי פארצושטעלען און זיך ריהמען.

אמת, מיר ווילען דאמיט נישט זאגען, אז „דער יוד" איז אין גאנצען פריי פון פעהלער: קיין זאך אויף דער וועלט איז בתכלית השלמות, גאר אהן הסרונות. מען ווארפט „דעם יוד", למשל, פאר אז בשעת ער בעהאנדעלט די אדער יענע ערנסטע פראגע, לאזט ער זיך נישט גאנץ אראב נידריג צו די פראסטע קלאסען פון פאלק, גאר ער הויבט זיי אויף צו זיך, און מיר זענען מודה: דאס איז אפשר א פעהלער.

מיר זעהען אבער דאנעגען נישט איין, דאס כדי דעם פעהלער צו פערמיידען, זאל כדאי זיין „דער יוד" זאל זיך ענטזאגען פון צו בעהאנדלען זעהר וויכטיגע ענינים, מעהר נישט דערפאר, וואס זיי זענען לכתחילה נאך אפשר נישט אזוי לייכט פערשטענדליך פאר'ן המון.

אדרבא, מיר מיינען, אז דורכדעם וועט מען ביסליכווייז צוגעוועהנען אויך דעם פראסטען עולם, דעם המון, וועלכער איז, ווי יעדער מוז מודה זיין, ביי אונז דאך נישט אזוי פראסט — לערנען און פערשטעהן וויכטיגערע און ערנסטערע זאכען און ער וועט מיט דער צייט אויפהערען צו זיין פראסט.

עס איז אונז אונליעב זיך אריינלאזען אין וכוחים און בעווייזען, ווי ווייט דער וועג פון דעם „יוד" איז דער ריכטיגסטער, בפרט אז „דער יוד" איז דאך לכל הדעות נישט אומעטום און נישט ש ט ע נ ד י ג „צו טיעף", און ווי ווייט מעגליך, בעמיהט ער זיך דאך תמיד אויך אין ה ע כ ע ר ע ענינים צו זיין פאפולער און לייכט צום פערשטעהן, גאר מיר ווילען זאגען, דאס מיר זענען פעסט איבערצייגט, אז „דער יוד" מוז ווייטער געהן דעם זעלבען וועג, נישט זיך צו נידריג ארונטערלאזען צום פראסטען עולם, נאר אומגעקעהערט ביסליכווייז ארויפהויבען דעם המון צו זיך, נ א ר מ י ט א ז א ו ו ע ג, רעכנען מיר, קאן מען דאס פאלק בילדען און פון קינדער מאכען מענשען.

מיר קענען אבער און נישט זאגען, דאס מיר זענען איבערצייגט, אז יענע פאלקספערזארגער, וועלכע נעהמען אונזער המון אזוי שטארק אין שוטץ, האבען אין גאנצען חונרעכט, בעהויפטענדיג דאס פאר דעם פראסטען עולם, אדער ריכטיגער פאר דעם א ר י מ ע ן עולם איז „דער יוד" נישט צוגענגליך. זעהר מעגליך! נאר נישט ווייל די ענינים, די פראגען, וואס ווערען אין דעם „יוד" בעהאנדעלט זענען פאר'ן ארימאן צו הויך, נאר ווייל דער פ ר י י ז א י ז פ א ר א י ה ם צ ו ט י י ע ר.

פאר'ן ארימען יודישען בעל-מלאכה, פאר'ן לאסט-טרעגער אד"ג איז 5 אדער 4 רובעל א יאהר פאר א צייטונג צו בעצאהלען איין עולם ומלואו; רעדט מיט איהם, ווען איהם פעהלט אויף ברויט, אויף וואס פאר א לשון איהר ווילט, איז ער דאך נישט אומשטאנד אויסצוגעבען עטליכע רובעל אויף גייסטיגע נאהרונג. נישט זיין פראסטקייט נאר זיין ארימקייט ליגט איהם אין וועג!

„ד ע ר י ו ד", וואס איז נאך זיין אינהאלט דאס וואס ער איז, און וואס ער מוז זיין, וועט אויך ווייטער אזוי בלייבען. „דער יוד" וועט נישט אויפהערען זיך מעהר און מעהר צו פערפאלקאמען און געבען אלע קלאסען פון אונזער פאלק א געזונדטע און גוטע נאהרונג.

נאר אום יוצא צו זיין אלע דעות, און דער עיקר כדי צו געבען די מעגליכקייט אויך דעם פראסטען עולם פאר עטליכע פרוטות צו וויסען וואס עס געשיעהט אין דער יודישער און אין דער אלגעמיינער וועלט, כדי אויך דעם ארימען לעזער צו געבען א בעגריף פון לעבען, לערנען איהם צו טראכטען און צו פערשטעהן, אום ער זאל קענען דערפון נוטצען ציהען אין זיין לעבען אלס מענש און אלס זוהן פון זיין פאלק,

האבען מיר בעשלאסען פ ו ן 1 י ו ל י א ן

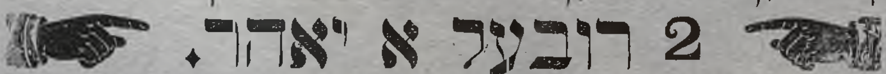
ארויסצוגעבען דעם „יוד" אין א

צוויטע ביליגע אויסגאבע

אזוי אז אויסער דעם „יוד", וואס ערשיינט ביז היינט וועט י ע ד ע וואך ערשיינען

„דער יוד" צווייטע אויסגאבע

וועלכע וועט קאסטען א ביליגען פרייז וואס איז נאך ביז יעצט נישט געוועזען

„דער יוד“ צווייטע אויסגאבע

ווערט ברענגען יעדע וואך דעם לעזער:

א) קורצע ארטיקלען איבער פערשיעדענע לעבענספראגען וואס אינטערעסירען יעדען יודען.

ב) פאליטישע נייעס.

ג) ארטיקלען איבער היגעניע: געזונדהייט, ריינליכקייט און נייעס פון דער מעדעצין.

ד) טעכנישע נייעס: נייטהיגע ידיעות פיר בעלי מלאכות.

ה) וויסענשאפטליכע ארטיקלען: פאפולערע ערקלערונגען איבער פערשיעדענע פראגען אין דער נאטור.

ו) כראניק: פערשיעדענע נייעס אין לענדער און שטעדט.

ז) ערצעהלונגען.

ח) קארעספאנדענציעס: בריעף פון נאהנטען און פון וויטען

ט) פעלעטאנען.

י) פראגען און ענטפערם: די רעדאקציע און די אדמיניסטראציע שטעהען בערייט צו געבען דעם לעזער קורצע ענטפערס איבער פערשיעדענעס, וועלכע קענען איהם נוטצען ברענגען אלס יודען און אלס מענשען.

☞ דער אבאנענט פון דעם „יוד“ צווייטע ביליגערע אויסגאבע, האט אויך דאס רעכט אזוי ווי דער אבאנענט פון דער ערשטער גרויסער אויסגאבע,

פיר 1 רובל (מיט פארטא 1.50 רובל)

צו אבאנירען דעם מאנאטליכען זשורנאל **„די יודישע פאמיליע“**

וועלכער קאסט 4 רובל א יאהר

און ער בעקומט אלזא פיר 3.50 רובל (מיט פארטא)

☞ **יעדע וואך א נומער „דער יוד“ צווייטע אויסגאבע**

☞ **יעדען חדש א ביכיל פון 4 באגען „די יודישע פאמיליע“.**

דער פרייז פון דעם „יוד“ צווייטע ביליגע אויסגאבע
אויף א האלב יאהר פון 1 יולי אן ביז ענדע יאהר
איז נישט מעהר ווי 1 רובעל. (מיט דעם זשורנאל
„די יודישע פאמיליע“ פון אנפאנגס יאהר אן 2.50 ר׳
מיט פארטא).

מיר מאכען דעם פרייז פון דעם „יוד“ צווייטע אויסגאבע, אלס פראבע בעזאנדערס ביליג, אום צו זעהען אויב עס איז ווירקליך דא א קלאסע, וועלכע בענייטהיגט זיך אין אזא צייטונג, און פון דער ערפאהרונג וואס מיר וועלען געווינען העגגט אויך אב די וייטערע שריט וואס מיר וועלען מאכען.

די אדרעסע: **Administration „Der Jude“, Krakau, Gertruda 16.**

פיר רוסלאנד: Издательство „Ахіасафъ“, Варшава. — Verlag „Achiasaf“, Warschau.